

**KOALICIJA ZA
TRANSPARENTNOST
JUGA SRBIJE**

**I DOK TRAJE
COVID-19 VAS
POSMATRAMO**

DECEMBAR 2020.
BESPLATAN PRIMERAK

UVODNIK

Ova 2020. godina na izmaku, umnogome je specifična u odnosu na minule, ali je zajednički imenilac za sve nesreće i probleme, za sva odlaganja i nezavršene poslove, koronavirus.

Kod mnogih kompanija, malih privrednika, samostalnih umetnika ili organizacija nevladinog sektora – kao što je i Romski centar za demokratiju (RCD) – pandemija je odložila ili stopirala sve aktivnosti, projekte i planove. Vidimo da je virus podjednako uticao i na državni sektor i na pokretače privatnih biznisa. Što se kaže, bezbednih nema i neće ih biti još neko vreme, do smirivanja situacije na globalnom nivou.

Što se tiče organizacije RCD, promenjen je način i metodologija rada. Veliki izazov predstavlja i prelazak na onlajn platforme. Time nam se menja kompletna metodologija rada koju koristimo već 15 godina. Primera radi, ljudi koji rade u sindikatima više puta su isticali da njima mnogo znači razgovor i "živa" reč. Oni uglavnom nemaju

tehničkih veština da rade na onlajn platformama ili pristupe virtuelnim sastancima. Čak i ako ceo svet nastavi da funkcioniše na ovaj način, moramo razmišljati kako da obučavamo ljude za taj novi oblik komunikacije, što za nas predstavlja dodatani izazov.

Ono što je naša osnovna ideja i prioritet svih prioriteta, to je osnivanje Socijalno-ekonomskog saveta u Vranju. Dosad nismo mogli to da ostvarimo, najpre zbog pandemije virusakovid (u Srbiji od marta), potom zbog junskih parlamentarnih i lokalnih izbora, naposljetku i formiranja lokalne vlasti koja je ozvaničena tek u septembru.

U Vranju je neprekidno na snazi vanredna situacija, samim tim aktivnosti sa predstavnicima sindikata, poslodavaca i lokalne samouprave nisu mogle biti sprovedene onako kako su predviđene. Ostavlja se prostor da se tokom 2021. godine radi i na tome u postojećem ili nekom novom formatu, u zavisnosti od situacije sa pandemijom.

I sledeće godine portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (www.ktjs.rs) nastavlja se radom, uz svesrdnu podršku Olof Palme

International Center, pri čemu ćemo nesmanjenog intenziteta biti kontrolor vlasti i pratiti njen rad, ukazujući na eventualne zloupotrebe, a u interesu javnosti.

I ubuduće ćemo se, kao i u prethodnom periodu, boriti za prava marginalizovanih grupa i obespravljenih građanki i građana Vranja, Preševa i Bujanovca. Tokom kovid-19 pandemije portal KTJS pisao je o potrebama najsiromašnijih kategorija stanovništva, poput

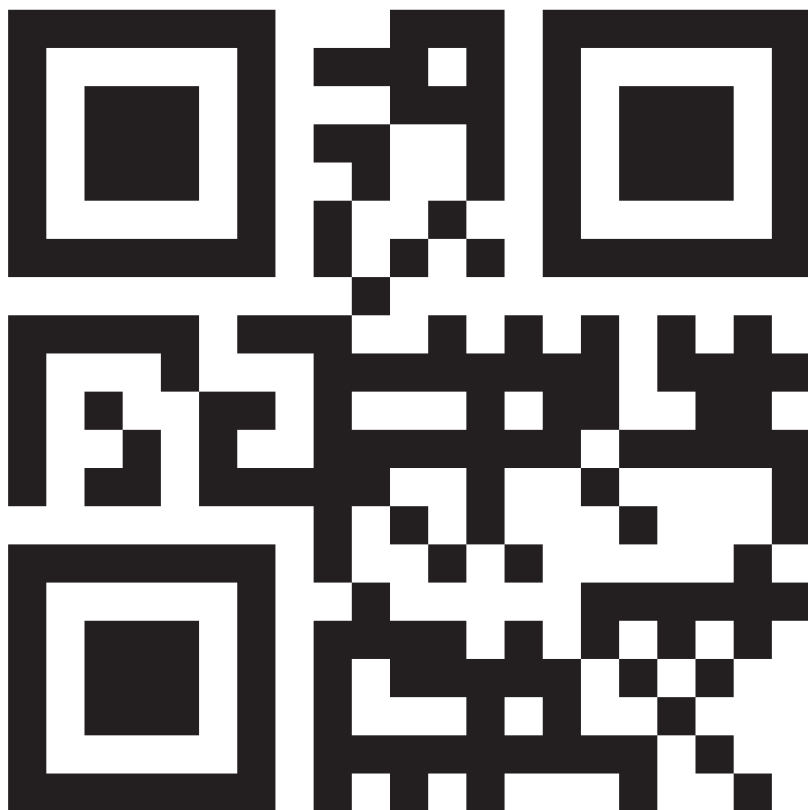
Roma iz sela Pavlovac, ali i malim lokalnim privrednicima koje je pandemija, kao i ceo svet, paralisala i ozbiljno dovela u pitanje njihovu egzistenciju. Pisali smo i o deci sa poteškoćama u razvoju koje grad ne prepoznaje kao one kojima je pomoć neophodna.

O ovim i sličnim temama čitajte na stranicama koje slede.

Dušan PEŠIĆ

PORTAL KOALICIJA ZA TRANSPARENTNOST JUGA SRBIJE (WWW.KTJS.RS)

DIREKTORKA "PETE ŠKOLE" IZ VRANJA DISKRIMINISALA UČITELJA, PREKRŠILA TRI ZAKONA

"Premeštajem Miomira Dejanovića na drugo mesto rada, Tijana Đokić, direktorka OŠ 'Svetozar Marković' u Vranju, prekršila je odredbe člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije, člana 18. Zakona o radu i člana 110. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja", navodi se u dopisu Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, Brankice Janković.

Poverenici je Miomir Dejanović, učitelj iz Vranja, 16. oktobra minule godine uputio pritužbu zbog sumnje da je diskriminisan od strane direktorke OŠ "Svetozar Marković", popularne "Pete škole", u kojoj je tad radio. Naime, Dejanovića je direktorka Đokić na početku školske 2019/2020. premestila iz matične škole u istureno odeljenje u Donjem Neradovcu; iako je od dvadesetoro zaposlenih učitelja i učiteljica, on na rang-listi na deobi drugog mesta. Mnogo je važnije – govori Dejanović za portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS) – to što direktorka nije ni

razmatrala nezaobilaznu činjenicu da njegov maloletni sin ima poteškoća u razvoju i da mu je neophodna, po mišljenju lekara specijaliste, celodnevna nega i pojačan nadzor oba roditelja, o čemu je portal KTJS već izveštavao (link: <http://www.ktjs.rs/teme/transparenost/77-miomir-dejanovic-ucitelj-koji-je-premesten-u-seosku-skolu-problem-je-sto-imam-autisticnog-sina>).

U odgovoru Poverenice na pritužbu Dejanovića decidno piše da ga je direktorka Đokić, samim premeštajem na drugo radno mesto, "stavila u nepovoljniji položaj u odnosu na druge zaposlene, zbog zdravstvenog stanja člana njegove porodice", budući da i Miomirova supruga kao učiteljica radi van Vranja.

"Dalje je utvrđeno da Tijana Đokić, direktorka OŠ 'Svetozar Marković' u Vranju, nije dostavila dokaze koji ukazuju da je premeštaj Miomira Dejanovića na drugo mesto rada srazmeran i nužan, odnosno da se cilj

(premeštaj neraspoređenog nastavnika razredne nastave i kvalitetno organizovana nastava u Donjem Neradovcu) nije mogao ostvariti i na drugi način", napisala je Poverenica u dokumentu koji je sačinjen od utvrđivanja činjeničnog stanja, mišljenja i preporuke, a koji je dostavljen obema stranama, i učitelju i direktorki.

Kako je portal KTJS već pisao (link: <http://www.ktjs.rs teme/transparenost/82-ucitelj-iz-vranja-prekinuo-strajk-gladju-pronadjeno-kompromisno-resenje>), direktorka Đokić i učitelj Dejanović postigli su sporazum da on naredne školske godine bude raspoređen, tačnije vraćen, u sedište matične OŠ "Svetozar Marković".

"Poverenik je dao preporuku Tijani Đokić, direktorki škole, da preduzme sve mere i aktivnosti iz svoje nadležnosti radi zaključenja aneksa ugovora o radu kojim će zaposleni Miomir Dejanović najkasnije u školskoj 2020/2021. godini, iz izdvojenog odeljenja škole u Donjem Neradovcu biti premešten na rad u sedište matične OŠ 'Svetozar Marković' u Vranju, kao i da ubuduće u vršenju poslova iz svoje nadležnosti ne krši

antidiskriminacione propise", navela je Poverenica u odgovoru na Dejanovićevu pritužbu.

Neophodno je da direktorka Đokić, navodi se u dopisu br. 07-00-614/2019-02 od 26. februara 2020, obavesti Poverenicu za zaštitu ravnopravnosti o sprovođenju ove preporuke u roku od 30 dana od dana prijema mišljenja sa preporukom. Ako ne postupi tako, u skladu sa članom 40. Zakona o zabrani diskriminacije, "biće doneto rešenje o izricanju mere opomene, protiv kojeg nije dopuštena žalba, a za slučaj da se ovo rešenje ne sprovede, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti može o tome obavestiti javnost preko sredstava javnog informisanja i na drugi pogodan način".

Ovaj deo iz dopisa i apostrofira učitelj iz Vranja, naglašavajući da ga direktorka "najkasnije u školskoj 2020/2021" može vratiti u matičnu ustanovu, što bi značilo da je to poslednji rok za povratak u "Petu školu".

"Direktorka može da me vrati najkasnije na početku sledeće školske godine, septembra 2020. Prema tome, ona može i ranije da me vrati iz Donjeg Neradovca. U aneksu koji ćemo potpisati,

direktorka mora da precizira da me vraća na isto radno mesto, radno mesto učitelja, a ne da me stavi u biblioteku ili da budem u produženom boravku. Ustalom, dogovor o povratku na mesto učitelja imam i sa pomoćnikom ministra prosvete, Milanom Pašićem, sa kojim sam tokom nemilih dešavanja više puta razgovarao telefonom", rekao je Dejanović.

Dodao je da je svoj posao učitelja radio bezmalo četvrt veka i da želi da njime nastavi da se bavi. Bilo kakvo delovanje direktorke Đokić, drugačije od onog u dopisu

preporučenog od strane Poverenice Janković, te odstupanja od dogovora sa pomoćnikom ministra prosvete, smatraće, kako je rekao, "poigravanjem i nastavkom diskriminacije".

"Pre nego što me je direktorka nezakonito premestila u izdvojeno odeljenje i pre počinjene diskriminacije nada mnom, bio sam učitelj 24 godine. Ovo preciziranje u novom aneksu ugovora, da ću biti vraćen na isto radno mesto u matičnu školu, sprečiće nepotrebne komplikacije i neizvesnost, koje ću smatrati

Učitelj Miomir Dejanović

Foto: KTJS/Dušan Pešić

nastavkom diskriminacije. Direktorka mora da snosi sankcije. Neće biti dovoljno da me samo vrati na posao. A ako ne ispuni zahtev Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, može da izgubi mesto u prosveti", istakao je učitelj iz Vranja.

Dejanović se ponosi činjenicom da je "najbolji edukator Srbije, najbolji nastavnik bivše Jugoslavije i da mu je radna biografija ušla u Leksikon stvaralaca u obrazovanju koji obeležavaju srpsku prosvetu", kao i da je, sa svojim učenicima, osvajao prva mesta na republičkim i međunarodnim takmičenjima. Naglasio je da je direktorka Đokić "htela sve to da poništi, jer ljudi ne trpe bolje od sebe", jer joj je, kako je objasnio, "to bila namera, da me pošalje u Donji Neradovac i do penzije ne vrati".

"Ovim svojim primerom hoću da ohrabrim ljude da se obrate Poverenici ako na svojoj koži osećate diskriminaciju. Da ne odustaju iz nekog straha. Diskriminatori se hrane strahom i onda su još jači", rekao je učitelj.

Dejanović kaže da je direktorka vranjske "Pete škole" proglašena za "diskriminatora" jer je sprečila njegovo dete da se redovno

školuje, "iako je znala njegovu porodičnu situaciju", što je, kako je istakao, Poverenica i navela u izveštaju.

"Direktorka je stalno u izjavama za medije isticala da me je po zakonu poslala u izdvojeno odeljenje škole, puna sebe, kao da je učinila neko dobročinstvo, a ne najgrublje prekršila zakon i diskriminisala me zbog udaljavanja roditelja od deteta sa autizmom. Međutim, ispade da nije ni bilo po zakonu! U pismu Poverenice svi direktorkini razlozi, zbog čega me šalje u Donji Neradovac, potpuno su pobijeni!", istakao je Dejanović.

Rekao je i da njegov sin i pre pandemije Korona virusa nije išao u školu, zbog nemogućnosti usklađivanja smena, te istakao da njegova porodica "nije poligon za nečije izživljavanje".

"U vreme kad sam bio na poslu i radio, dete od septembra do decembra prošle godine uopšte nije moglo da pohađa prvu smenu u školi, zbog direktorkine odluke. Zato što smo sa suprugom i detetom bili u istoj smeni, pa ujutru nismo mogli da ga odvedemo u školu i stignemo na posao, niti mogli ranije da odemo po njega, da ga dovedemo kući, jer smo na poslu u to

vreme", objasnio je Dejanović svakodnevne poteškoće s kojima se njegova porodica susretala.

Dodao je da direktorka Đokić sada, kao "osvedočeni diskriminator", ne može da bude na čelu jedne vaspitno-obrazovne ustanove, te da će, "ako ne bude sankcionisana, to značiti da kršenje zakona i diskriminatorsko ponašanje postaju ozakonjena praksa".

"Neumesno je da osoba koja je izvršila diskriminaciju nad učiteljem koji ima sina sa autizmom i prekršila zakon, govori o dečjim pravima i bude koordinator na projektu 'Obrazovanje za prava deteta', i da smatra da može biti uzor bilo kome na tom polju! Ona želi da škola bude model za dečja prava a baca senku na ceo projekat. To je bespredmetno. Može škola da bude uzor, ali bez ovakve direktorke na njenom čelu, i bez nje kao rukovodioca projekta", rekao je Dejanović.

Dejanović kaže da je način na koji se direktorka Tijana Đokić ponašala prema njemu – u potpunosti zanemarujući složenu porodičnu situaciju svog zaposlenog, kao i da nije želela s njim da razgovara o problemima koje mu premeštaj u Donji

Neradovac stvara – vodio iskuljučivo koraku koji je preduzeo, a to je obraćanje za pomoć Poverenici za zaštitu ravnopravnosti; jer drugog rešenja, kako je naglasio, nije bilo.

"Direktorkin glavni argument što me premešta u drugu školu bio je taj da se i seoskoj deci poboljša kvalitet nastave. Ako je argument da deca u Donjem Neradovcu zaslužuju najbolje učitelje, to znači da i gradska deca zaslužuju isto, što bi opet značilo da ne treba da me, prilikom povratka u matičnu školu, prebaci u biblioteku ili produženi boravak, već vrati na radno mesto učitelja", rekao je Dejanović.

Istakao je da ga je pozitivno iznenadilo to što je Poverenica radila "nezavisno, ne dozvolivši nikakav upliv uticaja sa strane".

"Ja sam faktički progнан iz škole samo zato što drugačije mislim. Nikakav razlog nije imala da me premesti u izdvojeno odeljenje, samo lični obračun, pretpostavljam. Nije tolerantna i ne trpi mišljenje koje se razlikuje od njenog", rekao je učitelj.

Povodom navoda direktorke Đokić iz novembra 2019, da "neprihvatanje novog mesta rada od strane Miomira Dejanovića

izaziva reakciju roditelja učenika iz Donjeg Neradovca i čini da se ovi učenici i njihovi roditelji zbog toga osećaju povređenim i diskriminiranim", Dejanović kaže da – iako je verovao da mu je direktorka "pripremila teren", da je postojala mogućnost da ga u selu nedaleko od Vranja dočekaju razjareni roditelji i deca, pre svega zbog ranije polemike njega i direktorke da i đaci u ruralnim sredinama zaslužuju najbolje predavače i uslove školovanja – na novom radnom mestu nije imao problema.

"U Donjem Neradovcu je super. Roditelji su čitali članke po medijima, shvatili su situaciju i razumeli me. Premeštajem me je direktorka izbacila iz učionice u

'Petoj školi' koju sam oplemenio, uređujući je sa učenicima. Sama mi je govorila kako su joj neki roditelji, prilikom dolazaka na sastanke i seminare, govorili da bi voleli da njihova deca uče u takvom okruženju. Ja sam, nakon selidbe, sve crteže, dečje radove, stripove i pesme odlepio i skinuo, ostali su goli zidovi. Držali su sednice u toj mojoj učionici i direktorka se dičila enterijerom", rekao je vranjski učitelj.

Uskoro možemo očekivati odgovor direktorke Tijane Đokić, tačnije postupanje po preporuci Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, Brankice Janković. Zakonski rok od 30 dana počeo je da teče krajem februara.

ZAKONI KOJE JE PREKRŠILA DIREKTORKA „PETE ŠKOLE”

Premeštajem učitelja Miomira Dejanovića, a ne uzimajući u obzir da njegov sin ima pervazivni razvojni poremećaj (grupa neuropsihijatrijskih razvojnih poremećaja koje karakterišu usporenje i devijacija u oblasti socijalnog i kognitivnog razvoja, naročito u oblasti razvoja govora i jezika) iz spektra autizma, direktorka "Pete škole", Tijana Đokić – smatra Poverenica za zaštitu ravnopravnosti – prekršila je tri zakona.

Odredbama člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije – navela je Poverenica u dopisu koji je parafirala – propisano je da posredna diskriminacija postoji ako se lice ili grupa, zbog njegovog odnosno njihovog ličnog svojstva, stavlja u nepovoljniji položaj aktom,

radnjom ili propuštanjem koje je prividno zasnovano na načelu jednakosti i zabrani diskriminacije, osim ako je to opravdano zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primerena i nužna.

Drugi zakon koji je, prema mišljenju Poverenice, prekršila direktorka OŠ "Svetozar Marković" iz Vranja je Zakon o radu. Posredna diskriminacija, u smislu ovog zakona, postoji kad određena naizgled neutralna odredba, kriterijum ili praksa stavlja ili bi stavila u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica – lice koje traži zaposlenje, kao i zaposlenog zbog određenog svojstva, statusa, opredeljenja ili uverenja iz člana 18. ovog zakona (član 19. stav 2).

"Odredbama člana 20. ovog zakona propisano je da je diskriminacija iz člana 18. ovog zakona zabranjena u odnosu na: 1) uslove za zapošljavanje i izbor kandidata za obavljanje određenog posla; 2) uslove rada i sva prava iz radnog odnosa; 3) obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje; 4) napredovanje na poslu; 5) otkaz ugovora o radu", deo je izveštaja u kome Poverenica Janković objašnjava povredu zakona.

Poslednji, svakako ne i najmanje bitan prekršaj koji je, prema mišljenju Poverenice Brankice Janković, direktorka vranjske "Pete škole" načinila, obuhvata kršenje odredaba Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, koji u članu 110. stav 1. zabranjuje diskriminaciju i diskriminatorско postupanje, kojim se na neposredan ili posredan, otvoren ili prikriven način, neopravdano pravi razlika ili nejednako postupa, odnosno vrši propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe, kao i članove njihovih porodica ili njima bliska lica na otvoren ili prikriven način, a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, statusu migranta, odnosno raseljenog lica, nacionalne pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, socijalnom i kulturnom poreklu, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, smetnji u razvoju i invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti,

starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima, kao i po drugim osnovima utvrđenim zakonom kojim se propisuje zabrana diskriminacije.

Dušan PEŠIĆ

Tekst "Direktorka 'Pete škole' iz Vranja diskriminirala učitelja, prekršila tri zakona", autora Dušana Pešića, objavljen je na portalu KTJS, 24. marta 2020. godine

Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portal^u KTJS

DIREKTORKA "PETE ŠKOLE" OBAVESTILA POVERENICU DA ĆE UČITELJA KOG JE DISKRIMINISALA VRATITI U TU USTANOVU, KRAJNJI ROK SEPTEMBAR

"Direktorka OŠ 'Svetozar Marković' u Vranju, Tijana Đokić, dopisom od 26. marta obavestila je Poverenika da će postupiti po datoj preporuci i učitelja Miomira Dejanovića u školskoj 2020/2021. godini iz izdvojenog odeljenja u Donjem Neradovcu premestiti (tačnije vratiti; prim. aut) na rad u sedište matične OŠ 'Svetozar Marković' u Vranju", navodi se u odgovoru Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, Brankice Janković, novinaru portala Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS). Poverenica očekuje da direktorka Đokić početkom iduće školske godine dostavi dokaze o postupanju po preporuci, inače može da o njenom diskriminatornom delovanju i kršenju zakona – kako je navela u dopisu – obavestiti javnost preko sredstava javnog informisanja i na drugi pogodan način.

Direktorka Đokić je, navodi se u pismu Poverenice za zaštitu ravnopravnosti novinaru portala KTJS, 26. marta obavestila Brankicu Janković o nameri sprovođenja ove preporuke, dok su, valja podsetiti, dopis i mišljenje sa preporukom direktorki škole dostavljeni 26. februara. To znači da je poverenica Janković obavestena u zakonom predviđenom roku od 30 dana od prijema mišljenja sa preporukom.

Poverenica Janković je dalje navela da, shodno članu 40. Zakona o zabrani diskriminacije rešenje o izricanju mere opomene još uvek nije doneto, s obzirom da s obzirom da je data preporuka da se premeštaj izvrši najkasnije u školskoj 2020/2021, kao i da je direktorka Đokić pokazala nameru i spremnost da postupi po preporuci, obavestivši

Poverenicu o tome.

Učitelj Dejanović smatra da je procedura potpisivanja aneksa ugovora o radu radi njegovog povratku u matičnu "Petu školu" (što je Poverenica za zaštitu ravnopravnosti takođe navela u svojoj preporuci direktorki, kao preduslov njegovom povratku) – "razvučena", pre svega zbog vanrednog stanja koje je donedavno bilo na snazi kao posledica pandemije koronavirusa. Stoga direktorka, kako je rekao, "verovatno nije želela da rizikuje da ga pozove da potpiše aneks za vreme vanrednog stanja, jer nije htela da je i zbog toga terete"; pored već otežavajuće okolnosti u vidu mišljenja Poverenice da je prekršila tri zakona premeštajem učitelja u Donji Neradovac, o čemu je pisao portal KTJS (link: <http://www.ktjs.rs teme/transparenost/95-direktorka-pete-skole-iz-vranja-diskriminisala-ucitelja-prekrasila-tri-zakona>).

"Poverenica je rekla da direktorka treba da joj pošalje dokaze, a ne samo da je obavesti da će da postupi po preporuci. Ipak, ima vremena do septembra, videćemo. Zbog vanrednog stanja je verovatno sve odloženo.

Napisala je da će direktorku proglasiti diskriminatorkom ako ne sklopi sa mnom aneks u roku od maksimalno 45 dana od dana prijema dopisa. To potpisivanje aneksa i direktorkina inicijativa delima, a ne rečima bila bi pravi pokazatelj namere da želi i da će postupiti po preporuci", rekao je Dejanović za portal KTJS.

Podsećanja radi, dopis Poverenice od 18. februara dvema stranama – direktorki i učitelju – dostavljen je 26. februara, dok je vanredno stanje u Srbiji uvedeno 15. marta (ukinuto 6. maja). To znači, sa čim je saglasan i učitelj Dejanović, da je direktorka Đokić, od dana prijema dopisa do proglašenja vanrednog stanja, imala 17 dana da sa njim potpiše aneks ugovora o radu. Tada ne bi bilo apsolutno nikakve prepreke ili otežavajuće okolnosti na koju bi direktorka mogla da se pozove, kao što je u toku vanrednog stanja bilo ograničenje kretanja, pa da joj, hipotetički, policijski čas bude razlog za nepotpisivanje aneksa i nepostupanje po preporuci Poverenice.

"I da nas nije zadesila epidemija koronavirusa, direktorka bi čekala zadnji trenutak, možda 40. ili 44. dan. Kao, ja sam nestrpljiv,

pa da me drži u neizvesnosti. To je njen cilj. Ona je sad potučena i želi da se izživljava nada mnogom i mojoj porodici koliko može, do zadnjeg trenutka", rekao je Dejanović.

Nedvojbeno je da bi trajanje policijskog časa koje je u Srbiji često bilo na snazi otežalo proces zaključenja aneksa. Ali bi se, čak i tada, procedura potpisivanja mogla sprovesti posredstvom novih tehnologija, poput elektronske pošte.

Dejanović rezonuje da bi direktorka Đokić, nakon okončanja vanrednog stanja "pod hitno morala da ga pozove" i sa njim potpiše aneks, "ako misli da je ne oglase diskriminatorkom, javno, u sredstvima informisanja", što je Poverenica navela kao mogućnost u preporuci.

"Važno mi je, na tome ću insistirati pre potpisivanja aneksa, da mi napiše na koje me mesto raspoređuje. Ne želim da me rasporedi u biblioteku, niti da čuvam decu u produženom boravku, već da nastavim posao učitelja koji sam u matičnoj školi obavljao 25 godina, pre nego što me je nezakonito prognala u izdvojeno odeljenje. Najkasnije

septembra, kad počinje školska godina mora da se zna da li sam premešten i gde", rekao je Dejanović.

Portal KTJS već je izveštavao o "slučaju" Miomira Dejanovića i o tome da je Poverenica za zaštitu ravnopravnosti ustanovila je da je direktorka OŠ "Svetozar Marković", Tijana Đokić, njegovim premeštajem na drugo mesto rada prekršila odredbe člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije, člana 18. Zakona o radu i člana 110. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. Poverenica Janković je tom prilikom dala preporuku direktorki Đokić "da preduzme sve mere i aktivnosti iz svoje nadležnosti radi zaključenja aneksa ugovora", kao i "da ubuduće u vršenju poslova iz svoje nadležnosti ne krši antidiskriminacione propise".

Dejanović je rekao da je Radovanu Cicvariću – direktoru Užičkog centra za prava deteta (UCPD) iz Užica, organizacije koja realizuje projekat "Obrazovanje za prava deteta" u vranjskoj OŠ "Svetozar Marković", gde je direktorka Đokić koordinatorka pomenutog projekta ili, kako poručuju iz UCPD-a, "osoba za

Čeka se postupanje po
preporuci direktorke "Pete škole"

Foto: KTJS/Dušan Pešić

kontakt" – više puta naglasio, takođe mu se obraćao i u pisanoj formi, da se njegova organizacija ponaša "kao da se ništa ne dešava".

"Direktorka ostaje koordinatorka, drži radionice deci o nediskriminaciji i toleranciji, a ona sama je diskriminatorka. Cicvarić mi je nezvanično, na Fejsbuku odgovorio da me nije diskriminisala koordinatorka, već direktorka škole. To je zamena teza i ograđivanje od problema. Rekao sam mu da je ta osoba u isto vreme i koordinator na njihovom projektu, tako da se te

dve njene funkcije ne mogu posmatrati zasebno jedna od druge, samo zato što, možda, Cicvariću ne bi odgovaralo da direktorku oglase diskriminatorkom, čime bi ugled projekta 'Obrazovanje za prava deteta' bio ozbiljno doveden u pitanje", rekao je Dejanović.

On je dodao da na pismo koje je poslao Cicvariću nije dobio odgovor, a koje mu je uputio nakon što je Poverenica poslala dopis sa mišljenjem i preporukom i posle jedne Cicvarićeve objave na Fejsbuku.

"Cicvariću sam poslao odluku Poverenice čim sam je dobio. Ništa mi nije odgovorio. Ispod jedne njegove objave na Fejsbuku, u kojoj on naglašava da se bori za neka prava, napisao sam mu da treba nešto da učini povodom mog slučaja. Blokirao me je na Fejsbuku. To je sve. Ništa zvanično mi nije poslao, niti je odgovorio na moj mejl, samo me je blokirao. To su diskriminatori koji se tobože bore protiv diskriminacije", istakao je Dejanović.

Radovan Cicvarić, direktor UCPD-a, organizacije koja u vranjskoj OŠ "Svetozar Marković" sprovodi projekat "Obrazovanje za prava deteta", za portal KTJS kaže da Tijana Đokić – direktorka ove škole za koju je Poverenica za zaštitu ravnopravnosti utvrdila da je prekršila tri zakona premeštajem učitelja Miomira Dejanovića u izdvojeno odeljenje – nije koordinatorka tog projekta, već samo "osoba za kontakt na projektu u ime partnerske škole za komunikaciju sa projektnim timom UCPD-a".

Dejanović ne deli mišljenje Radovana Cicvarića i ističe da direktorka Đokić, ipak, vrši funkciju koordinatorke na

projektu "Obrazovanje za prava deteta".

"Ona jeste školska koordinatorka, to je prevara. Sve što radimo, treba prvo njoj da pošaljemo da bi ona kasnije prosledila UCPD-u. To se zove koordinator, jer ta osoba, konkretno direktorka Đokić, koordiniše i usklađuje rad svih učesnika projekta. A to što Cicvarić kaže da je ona osoba za kontakt... Pa, kako bi se drugačije zvala osoba koja koordinira? Samo što on drugačiji naziv daje, inače funkcija je koordinator školski", rekao je Dejanović.

U dopisu UCPD-a upućenom novinaru portala KTJS dalje je navedeno da je "u skladu sa Memorandumom o saradnji predviđena obaveza škole da imenuje osobu za kontakt, što su organi škole i učinili".

"Odluka o imenovanju osobe za kontakt je u isključivoj nadležnosti organa škole, UCPD poštuje ovu nezavisnu odluku, kao što će poštovati i svaku drugu", navedeno je u dopisu udruženja iz Užica.

Na pitanje o tome koji je stav UCPD-a povodom odluke Poverenice za zaštitu ravnopravnosti da je direktorka

Đokić diskriminisala učitelja Dejanovića, Cicvarić je rekao da je UCPD obavešten o odluci Poverenika i da "nema nikakvih primedbi na istu".

"UCPD pozdravlja rad nezavisnih institucija koje rade na zaštiti ljudskih prava. Imajući u vidu da škola ispunjava sve obaveze koje je preuzela Memorandumom o saradnji, kao i da se postižu planirani rezultati projekta, ne postoje razlozi zbog kojih bi saradnja sa školom bila preispitivana, tako da će ona biti nastavljena kako je i predviđeno", poručuju iz ove organizacije.

U prilog tezi da je Tijana Đokić zaista koordinatorka školskog projekta "Obrazovanje za prava deteta", govore i podaci sa sajta posvećenog upravo ovom projektu (link: <https://www.opd.org.rs>), kao i iz časopisa koji je zvaničan glasnik "Pete škole".

Tekst pod nazivom "Akcijom učeničkog parlamenta OŠ 'Svetozar Marković' u Vranju štitimo prava deteta", autorke Aleksandre Polić, objavljen na ovom sajtu 20. maja 2019, potpisan je sa "Školska koordinatorka projekta, Tijana Đokić".

O Tijani Đokić kao veoma bitnom faktoru i nekome ko je, sva je prilika, debelo u materiji dečjih prava i ko ima znanja i veštine koje svakako prevazilaze ingerencije, znanja i veštine bilo koje "osobe za kontakt", govore i podaci u tekstu koji je takođe objavljen na sajtu posvećenom projektu "Obrazovanje za prava deteta". Tekst naslovljen sa "Realizovana obuka o pravima deteta za učenike škole 'Svetozar Marković' iz Vranja" novijeg je datuma; u pitanju je 30. mart 2020. U njemu se navodi da je direktorka Đokić "voditeljica obuke" koja je realizovana 11. marta "kao jedna od aktivnosti projekta 'Obrazovanje za prava deteta'".

O direktorki Đokić kao koordinatorki projekta "Obrazovanje za dečija prava" pisano je oktobra 2013. u časopisu "Iskrice", listu OŠ "Svetozar Marković" iz Vranja – u čiji sadržaj je novinar portala KTJS imao uvid – kada je, prema rečima Miomira Dejanovića, ova ustanova tek započinjala saradnju sa UCPD-om na projektu o dečjim pravima, a sadašnja direktorka, pored uloge koordinatorka, tada bila profesorka srpskog jezika.

Reklo bi se da je previše slučajnosti i da se prečesto Tijana Đokić, direktorka "Pete škole" u Vranju, spominje kao neko ko je na funkciji koordinatorke projekata o dečjim pravima koje je u toj ustanovi sprovodio i sprovodi UCPD.

Miomir Dejanović se pita zbog čega se u zaglavlju tekstova na sajtu na kome se promovišu aktivnosti projekta "Obrazovanje za prava deteta" ne navede da je Đokić "osoba za kontakt", ako je to već funkcija suštinski različita od funkcije osobe koja koordinira ili sinhronizuje rad ljudi okupljenih oko zajedničkog predmeta interesovanja.

"Može Cicvarić da se poigrava sa tim da je Tijana Đokić čas školska koordinatorka, čas osoba za kontakt, ali je ona svakako diskriminatorka uključena u projekat 'Obrazovanje za prava deteta', rekao je Dejanović.

Dodao je da ne traži od Radovana Cicvarića i UCPD-a da prekinu kontakt sa školom i da ne bi bio problem da nastave da sarađuju na projektu, "ali da zamene osobu koja je trenutno na funkciji školske koordinatorke na projektu" koji sprovodi užička organizacija.

"Na blogu škole piše da je ona vodila obuku. Neće osoba za kontakt da vodi obuku, nego neko ko je umešan i uključen. Ona deci prenosi znanja o toleranciji, nediskriminaciji i ravnopravnosti. Kako može osoba koja diskriminiše da bude nečiji uzor i da prenosi znanja? A još od 2013. je školska koordinatorka. Posle je avanzovala do direktorske pozicije, ali je i dalje obavljala funkciju koordinatorke", rekao je Dejanović.

Ukoliko bismo rezimirali sve prethodno rečeno – uzimajući u razmatranje korak koji je direktorka "Pete škole" načinila u pravcu rešavanja neizvesne sudbine učitelja Dejanovića kao naznaku njene dobre volje, iako ono pravo tek sledi – reklo bi se da je sada lopta prebačena u polje direktorke Đokić.

Presing, uporan i organizovan, koji "agresivni" Miomir Dejanović igra na poslednjoj liniji odbrane časti i kredibiliteta Tijane Đokić, samim tim i škole na čijem je ona čelu, trudi se da neutrališe i koliko-toliko onespособi Užički centar za prava deteta – baš ta, čini se, poslednja linija odbrane koja se pod naletima inspirisanog

protivnika sve više povija. Ova odbrana – koristeći se, kako Dejanović reče, "drugačijim nazivom funkcije" i "prevarom" – nemilice se trudi da otupi oštricu Dejanovićevog napada.

Da li će ovaj "agresivni" učiteljjev pristup i permanentno obitavanje pred protivničkim golom dati rezultata, videćemo već početkom nove školske godine – najkasnije – kada se od direktorke Đokić očekuje da preduzme sve što je u njenoj nadležnosti, pa i moći, kako više ne bi kršila antidiskriminacione propise. To bi značilo da, najpre, sa svojim zaposlenim potpiše aneks ugovora kojim ga vraća na radno mesto učitelja; potom i da o

tome obavestiti Poverenicu za zaštitu ravnopravnosti kojoj će dostaviti neophodne dokaze o učinjenom, htela to ona ili ne. Jednostavno je: tada ne bi bilo više prostora da se veruje isključivo rečima.

Septembar je tu, približava se neumitno. Ostaje da se vidi da li će Dejanović, nezadovoljan eventualnim nečinjenjem po preporuci, nastaviti sa presingom na poslednju liniju odbrane, ili će možda preći na agresivniji pristup po čitavom terenu. Onda ni totalna ofanziva ne bi bila iznenađenje.

Dušan PEŠIĆ

Tekst "Direktorka 'Pete škole' obavestila Poverenicu da će učitelja kog je diskriminisala vratiti u tu ustanovu, krajnji rok septembar", autora Dušana Pešića, objavljen je na portalu KTJS, 20. maja 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalu KTJS**

KRITIČKI OSVRT

Kao što sam već pisao u ova dva teksta o učitelju Miomiru Dejanoviću (kao i u tekstovima pre pomenutih, a biće prilike i za nastavak priče), ovde imamo eklatantan primer žene na funkciji. Ona je moćna ili iza sebe ima nekog moćnog pojedinca ili grupu ljudi okupljenih oko zajedničkog cilja, kako je sam Dejanović izrazio sumnju.

Kao da je u genetskom kodu ljudi na vlasti u Srbiji, ne samo Vranju, da budu bezobzirni, bezobrazni, osioni i pokvarenjaci, a da im samo lični i(li partijski) interes bude dovoljan i presudan motiv da gaze preko leševa, čak i kada su u pitanju deca.

U konkretnom slučaju, direktorku jedne vranjske osmoletke pravo ne tangira to što svojim bandoglavim potezom i premeštajem učitelja iz Vranja, oca dečaka sa poteškoćama u razvoju, u seosku školu, remeti kompletnu rutinu oko koje je svoj svakodnevni život gradila porodica Dejanović.

I ne samo da je ne tangira, već se

sladi time da baš ona ima ovlašćenja (ko li joj ih dade) da utiče na sudbinu, pre svega, jednog dečaka od 14 godina. Kao svoj argument, ova direktorka iznosi odbranu, pazite sad, "da je ona tako odlučila" i da niko nema prava ni da je mrko pogleda, a ne da se udostoji da čak proba da u pitanje dovede njenu odluku.

Dakle, ona je i te kako svesna da ništa dobro nije moglo da proistekne iz te njene gluposti, a još je svesnija, čini se, svoje moći i uloge u piramidalnoj strukturi beščasnih.

I kao što to obično biva, ispostavi se da i nad popom ima pop, da uvek postoji neko ko ima veći... jarbol (čime su se do nedavno dičili iz vladajuće nomenklature) i da, čak i u državi Srbiji, pravda može da porazi politikanstvo i bratsko-kumovske veze.

Ova direktorka vranjske osnovne škole daje sebi za pravo da donosi odluke koje nisu u njenoj nadležnosti, niti u dosluhu sa zdravim razumom. Za to vreme – radi poređenja karaktera ljudi na funkcijama u Srbiji i van nje, kao i poštovanja nadležnosti u obavljanju svog posla – švedska ministarka rada, sa sendvičem u ruci, čeka voz za povratak kući sa

posla (link:
<https://www.standard.co.me/zivot/foto-svedska-ministarka-rada-ceka-voz-za-povratak-kucisendvic-kupljen-na-peronu/>).

Mada, da ne bogohulim, ko zna, možda bi i neki od ministara iz srpske vlade koristio ovaj vid saobraćaja (da analogiju sa lokalne podignemo na republički

nivo). Nego, sva je sreća, nemamo metro. Zamislite vi taj bezobrazluk da se od države ne naplati kinta za prevoz od kuće do radnog mesta. Ne znam kako savest dozvoljava ovoj Šveđanki da mirno zaspi.

Dušan PEŠIĆ

SEDAM MESECI REKONSTRUKCIJE ULICE BORE STANKOVIĆA – INVESTITORI ZADOVOLJNI, GRAĐANI SVE NERVOZNIJI

Komunalnim programom Grada Vranja za 2020. godinu, između ostalog predviđena je rekonstrukcija najznačajnije, najfrekventnije i najzahtevnije ulice u gradu. Reč je o ulici Bore Stankovića, dužine 710 metara, od raskrsnice kod Gornje kasarne do kružnog toka kod Sabornog hrama "Svete Trojice".

Gradonačelnik Vranja Slobodan Milenković je 1. jula prošle godine izjavio da će krajem tog meseca početi radovi na rekonstrukciji ulice Bore Stankovića, jer su obavljene sve pripreme za ovu kapitalnu investiciju, vrednu nešto više od 205 miliona dinara. Rečeno je tada da je Ministarstvo privrede Republike Srbije javnu nabavku za rekonstrukciju ulice Bore Stankovića oglasilo 29. marta 2019. godine, a odluku o dodeli ugovora donelo krajem tog meseca.

"Grad Vranje se za svoj deo obaveza kreditno zadužio kod

Nemačke investicione banke (KfW) u iznosu od 80 miliona dinara, sa grejs periodom od godinu dana i kamatnom stopom od 2,15 posto", kaže za portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS) član Gradskog veća za finansije Bojan Kostić.

Projektnu dokumentaciju za rekonstrukciju ulice izradio je Institut CIP iz Beograda, za šta je izdvojeno 5,9 miliona dinara. Za Nadzorni organ imenovano je JP "Urbanizam za izgradnju grada Vranja", koji obavlja posao u iznosu od 3,6 miliona dinara, dok je glavni izvođač radova PTGP "Saba Belča" iz Preševa, vlasnika Sabahudina Etemija. Do toga je došlo tako što je Komisija Ministarstva privrede Srbije na tenderu za glavnog izvođača radova prihvatila ponudu ovog prešovskog preduzeća u iznosu od 56.055.293 dinara. Sa početkom prve faze radova kasnilo se u startu, dakle umesto

da se sa rekonstrukcijom ulice Bore Stankovića počne krajem jula, kako je gradonačelnik Milenković obećao, očigledno je negde "zapelo" pa su mašine izašle na teren početkom oktobra prošle godine.

Bojan Kostić, gradski većnik za finansije, dostavio je portalu KTJS detaljan pregled troškova koji je prikazan u tabeli. Razlika u vrednosti je posledica pratećih troškova kontrole i nadzora.

Rekonstrukcija se, inače, odvija u više faza, a prva obuhvata potez od raskrsnice kod Gornje kasarne pa do raskrsnice ulica Bore Stankovića, Prvomajske i ulice Esperanto. Radovi su trajali do početka marta ove godine, ili blizu pet meseci. Ta deonica je u fazi pripreme za asfaltiranje i duga je 260 metara.

JP Urbanizam i izgradnja grada Vranja vrši nadzor nad svim fazama izrade i nad svim radovima na rekonstrukciji, što podrazumeva nadzor nad: saobraćajnicom, izmeštanjem i zaštiti postojeće telekomunikacione infrastrukture – građevinski deo, vodovod, fekalne kanalizacije, atmosferske kanalizacije, rekonstrukciju niskonaponske

nadzemne elektroenergetske mreže, izmeštanje i zaštitu postojeće telekomunikacione infrastrukture, zaštita na radu, kao i postavljanje saobraćajne signalizacije i opreme nakon i u toku izvođenja radova. O svim fazama radova podnose se izveštaji o ugrađenim materijalima, kvalitetu ugrađenih materijala, ispitivanjima, testiranjima, o atestima i svim aktivnostima koje su predviđene i propisane Zakonom o planiranju i izgradnji, podzakonskim aktima iz ove oblasti i posebno Odlukom o vršenju stručnog nadzora nad izvođenjem građevinskih radova. Za potrebe ovog projekta, pored zaposlenih radnika našeg preduzeća, angažovali smo i stručne saradnike sa strane sa odgovarajućim licencama za vršenje stručnog nadzora. Svakodnevno dobijamo izveštaje sa terena o izvršenom nadzoru kao i privremene situacije o izvršenim radovima.

Branimir Stojančić, direktor JP "Urbanizam za izgradnju grada Vranja" koje vrši nadzor radova na rekonstrukciji ulice Bore Stankovića, kaže za KTJS da je u prvoj fazi uključeno nekoliko izvođača:

"Radnici preduzeća 'Saba Belča' radili su na uklanjanju kocke i asfalta, zatim su obavili tamponiranje i pošljunčavanje, izradili kinete za instalacije i podstanice. JKP 'Komrad' uklonilo je zelenilo, dok su radnici preduzeća 'Jug Elektro' obavili izmeštanje instalacija i postavili nove. JP 'Vodovod' u Vranju je angažovano na uklanjanju i postavljanju podzemnih instalacija vezanih za vodovod, kanalizaciju i atmosfersku kanalizaciju. Za ovaj posao angažovani su i 'Telekom' i 'EPS'", pojašnjava Stojančić.

Ipak, stiče se utisak da je pet meseci dug period za izvođenje radova u okviru prve faze.

"Moram da vas podsetim da su svi skoncentrisani na rokove koji su od strane projekatata postavljeni vezano za rekonstrukciju same ulice, a da se pritom zanemaruje činjenica da pored ove ulice, postoji još nekoliko izuzetno zahtevnih investicija u gradu koje su predmet istih izvođača radova i zahtevaju ozbiljno angažovanje i planiranje. Svi oni pored svojih redovnih aktivnosti, angažovani su i oko završetka Pozorišta "Bora Stanković", rekonstrukcije ulice

Narodnog heroja, Gradskog parka, izgradnje stanova za pripadnike snaga bezbednosti, pripremu terena za izgradnju novog Stop-šopa u Vranju i redovnog komunalnog održavanja grada Vranja", objašnjava Stojančić.

Druga faza radova na rekonstrukciji ulice BoreStankovića je počela marta meseca, dakle kada je proglašena pandemija zbog korona virusa, proglašeno vanredno stanje i uveden policijski čas.

"Ova faza ima samo jednu specifičnost koja se razlikuje od ostalih. Obuhvata rekonstrukciju, odnosno postavljanje novog mosta. Sve faze su identične i obuhvataju zemljane radove, izmeštanje i postavljanje svih instalacija, asfaltiranje. Rekonstrukcija kompletne ulice je identična, samo je podeljena u nekoliko faza da bi se, koliko je to moguće, život normalno odvijao", kaže Branimir Stojančić, direktor JP "Urbanizam za izgradnju Vranja".

Iako se u jednom periodu, tokom marta, prekinulo sa radovima, Stojančić kaže da to nema veze sa korona virusom.

"Sami sugrađani znaju koje probleme imaju sa instalacijama, vodovodnim i kanalizacionim, u ovoj ulici, tako da će imati izuzetnu korist u periodu nakon rekonstrukcije ulice. Sa radovima se prekidalo jedino u periodu loših vremenskih uslova, periodu sabijanja tla i naleganja ugrađenog materijala, i periodu kada su vršena ispitivanja tla i materijala. Inače, radnici JP 'Vodovod' u Vranju i 'Sabe Belče' radili su sve vreme vanrednog stanja i tokom policijskog časa, kada je to bilo bezbedno i od strane nadležnih institucija

dozvoljeno", objašnjava on.

On dodaje da su od početka radova svi žitelji ove, kao i lokalnih ulica upoznati sa dinamikom odvijanja radova, sa zabranom saobraćaja i korišćenjem alternativnih pravaca, što je horizontalnom i vertikalnom signalizacijom uređeno još pre početka rekonstrukcije. U toku druge faze urađeni su i alternativni prilazni pravci ka Zdravstvenom centru i Bolnici u Vranju.

Zašto se u evropskim metropolama i većim gradovima

Rekonstrukcija ulice Bore
Stankovića u Vranju

Foto: KTJS/Slavica Cvetković

Srbije kocka, kao, kako kažu pojedine arhitekta, najskuplji i najbezbedniji material, koristi za popločavanje ulica, a u Vranju se uklanja, pitali smo mejlom nadležne u Institutu CIP u Beogradu, ali i nakon 15 dana nismo dobili odgovor. Arhitekta Stanko Dimitrijević kaže da metar kvadratni kamene kocke u Londonu košta 38 funti, dok je Ivana Stošić, glavna i odgovorna urednica portala KTJS, došla do podatka sa berze da se cena kocke po kvadratnom metru kreće od 50 do 65 evra.

Kocka je iz ulice Bore Stankovića kamionima "Sabe Belče" transportovana na deponiju JP "Vodovod", kod Železničke stanice, i, kako reče Stojančić, koristi se za popločavanje drugih saobraćajnih površina.

Građevinski inženjer preduzeća "Saba Belča", Vlada Aleksandrov, potvrdio je da su kamioni preduzeća do sada odvezli oko 3.000 metara kvadratnih kamene kocke na deponiju "Vodovoda", gde se ona skladišti.

"Mi radimo po projektu CIP-a. Izvadili smo kocku i kamionima je obavljen transport na deponiju 'Vodovoda', a šta će se dalje raditi sa njom, nas kao izvođače radova

to ne interesuje. Po završetku prve faze, dužine 260 metara, izvadili smo orijentaciono 3.000 metara kvadratnih kocke", kaže Aleksandrov.

Dužina ulice koja se rekonstruše je 710 metara. Ako je sa 260 metara uklonjeno oko 3.000 kvadrata kamene kocke, na preostalih 460 metara bi trebalo da ima nešto više od 6.000 kvadrata ovog materijala.

Kako bismo fotografijama ilustrovali skladištenu kocku na deponiji "Vodovoda" kod Železničke stanice, i od direktora JP "Vodovod", Gorana Đorđevića, dobili informaciju šta se planira sa ovim materijalom, Ivana Stošić, glavna i odgovorna urednica portala KTJS obratila se mejlom generalnom direktoru Đorđeviću.

Na pitanja je odgovorio Predrag Janjić, direktor Sektora za opšte, pravne i kadrovske poslove i poslove bezbednosti i zdravlja na radu u vranjskom "Vodovodu".

Osim što je potvrđeno gde je kamena kocka i u čijem je vlasništvu, ostali smo uskraćeni da fotografišemo ovaj material i saznamo koja količina kamene kocke se nalazi u "Vodovodu", ako

se ima u vidu da je, pored ulice Bore Stankovića, ovim materijalom bila popločana "glavna" i Nemanjina ulica.

Radovi na rekonstrukciji ulice Bore Stankovića uveliko traju. Na potezu od ugla ulice Esperanto do skretanja ka ulici Save Kovačevića, teška mehanizacija preduzeća "Saba Belča" izaziva vibriranje podova u pojedinim privatnim kućama. Pa čak i u stanovima u naselju Ledena stena. O jačini buke da i ne govorimo. Pojedini vlasnici privatnih kuća i poslovnih prostora primetili su pukotine na zidovima, stepeništu, a na jednoj privatnoj kući počela je da se ruši cigla između ploče na kući i krova. U kojim slučajevima se može prijaviti narušavanje objekata?

"Samo u slučajevima da je došlo do oštećenja izazvanih direktnim, fizičkim kontaktom sa građevinskim mašinama i u slučaju da postoji osiguranje u slučaju izvođenja građevinskih radova. Do sada se niko nama kao nadzornom organu nije javio sa ovim problemom, pošto se na samoj ulici nije radilo mašinama kojima se obično ne radi i prilikom redovnih intervencija

na instalacijama", reči su Branimira Stojančića.

Građevinski inženjer "Saba Belče", Vlada Aleksandrov, kaže za KTJS da je moguće da njihova mehanizacija izaziva vibriranje tla, kao i da se kao posledica kopanja rupa mogu pojaviti pukotine na zidovima. Kakva će situacija biti nakon celokupne rekonstrukcije ulice Bore Stankovića, kada je reč i o uspesima ali i ovakvim pojavama izazvanim kretanjem, bušenjem i kopanjem tla, pokazaće vreme. Za sada niko ne zna kada bi, orijentaciono, ulica mogla biti konačno završena.

"Problema u gradskoj kasi ima, pa se radi prvi rebalans budžeta, ali je ulica Bore Stankovića prioritet i para za završetak rekonstrukcije ima", kaže Bojan Kostić, gradski većnik za finansije.

Izvestan broj građana komentariše da je rekonstrukcija ove ulice počela u oktobru, odnosno uoči otvaranja Pozorišta "Bora Stanković", kada je na svečanosti govorio predsednik Srbije, Aleksandar Vučić. Ima li ovo gradilište bilo kakve veze sa predstojećim parlamentarnim i lokalnim izborima, pitanje je.

"Sve velike građevinske investicije koje se paralelno rade i koje su deo aktivnosti koje se preduzimaju na modernizaciji Vranja, kao i početak rekonstrukcije ulice Bore Stankovića, počeli su dok se još nije znao tačan datum izbora. Početak radova nije bio deo predizbornih aktivnosti, kao što neće biti ni njihov završetak. Zato se ne mogu dovesti u vezu sa održavanjem izbora, već sa tempom koji nameće život", kaže Branimir Stojančić.

Stiče se utisak, nakon svega, da u ulici svako radi svoj posao. Radi se novi most ispod koga teče Vranjska reka, mehanizacija

otežava prolaz građanima koji se uprkos svemu baš tu kreću, mrmrlajući nešto ispod maski, ukoliko ih nose. Sve prodavnice, osim pekare, rade. Vlasnici kuća "prate" da li im je i gde naneta šteta. Ulica će definitivno izgledati drugačije, i ljudi će biti drugačiji, što zbog blata i peska koji svakodnevno unose u kuće, što zbog korone, čiji je drugi talas najavljen na jesen. Možda će svima slika biti kristalnija nakon 21. juna, kada su zakazani parlamentarni i lokalni izbori u Srbiji. Sve je to život. Zar ne?

Slavica CVETKOVIĆ

Tekst "Sedam meseci rekonstrukcije ulice Bore Stankovića – Investitori zadovoljni, građani sve nervozniji", autorke Slavice Cvetković, objavljen je na portalu KTJS, 15. maja 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalnu KTJS**

KRITIČKI OSVRT

Kvaka je u tome da nije kraj dok sudija ne odsvira kraj. Prevedeno na jezik primenjiv u ovoj situaciji u vranjskoj kasabi: nije kraj radova na rekonstrukciji ulice dok SNS i njihova kamarila ne kažu da je kraj, zavisno od toga kad im odgovara da bude kraj.

Prvi problem koji se ovde, u ulici Bore Stankovića pojavio svakako je nedovoljna ili dibiđus nestručnost onih koji su plaćeni da posao privedu kraju. I to baš fino plaćeni, sa preko 200 miliona narodnih para.

Ljudski se od eventualnih problema uzrokovanih radovima na rekonstrukciji ogradila firma koja bi te radove trebalo da kontroliše i koordinira: da, šatro, mora da postoji direktan fizički kontakt mašine i private kuće, prodavnice ili zgrade, rečju objekta koji trpi štetu, pa da se zbog štete koja se tim objektima nanosi – kao što je rušenje cigle, pukotine na zidovima i stepeništu, oštećenje ploče ili krova – nadležnima mogu prijaviti promene fizionomije oštećenog objekta.

Da ne govorimo o jačini buke koja nevidljivo, ali kontinuirano i na duže staze kontaminira, urušavajući zdravlje stanovnika

te i okolnih ulica.

Ova pojava probijanja rokova pri izvođenju radova na vranjskim ulicama ne bi smela da nas čudi. Ne moramo uzeti u razmatranje nijedan drugi sokak u gradu, obratimo pažnju samo na šetalište, iliti "produžetak" glavne ulice, na potez od nekadašnje Robne kuće Beograd do zgrade Skupštine grada. Zanimarimo sve druge ulice i probleme koje Vranjanke i Vranjanci koji ne žive baš u krugu dvojke imaju – prašinu i pesak koji pri naletu vetra, u letnjim uslovima, kad su temperature više, ulaze u oči prolaznika ili kroz otvorene prozore kuća i stambenih zgrada, te blatnjave kaljuge u kišnim periodima.

Ne prođe godina da se ne prekopava gradsko šetalište jer su, jelte, oni što su burgijali prošle zaboravili da metnu ili izvade (po potrebi, kako im se ćefne) neku cev, veliku, distributivnu.

Onda opet Jovo nanovo.

Stoga bi bilo naivno očekivati skoriji kraj radova u jednoj od najbitnijih i najprometnijih ulica u gradu, od koje su ostali samo "dugmići". Ni bleđa senka onog sokaka u kaldrmi.

Dušan PEŠIĆ

IZBOR NOVOG POVERENIKA ZA ZAŠTITU RAVNOPRAVNOSTI: "PREKO NOĆI I ISPOD ŽITA" ILI "U SKLADU SA PROCEDUROM"

Brankica Janković jedina je kandidatkinja za poverenicu za zaštitu ravnopravnosti, po izboru Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo pri Skupštini Srbije. Predlog odluke će po hitnom postupku biti upućen Skupštini, kako bi se o kandidatu raspravljalo što pre, na nekoj od sledećih sednica parlamenta. Kandidatkinju, koja je i do sada bila na ovoj poziciji, predložila je Poslanička grupa "Aleksandar Vučić - za našu decu".

Međutim, prema ocenama stručne i šire javnosti, čitav proces oko kandidovanja nije bio transparentan i nije bilo prilike za vođenje javnog dijaloga o osobi koja će predvoditi jednu od najznačajnijih republičkih institucija, kako su imena kandidata bila nepoznata sve do ponedeljka, 23. novembra – dana zasedanja Odbora.

Pitanje koje se samo po sebi nameće je zbog čega, pored

poslaničke grupe Srpske napredne stranke (SNS), nijedna druga poslanička grupa – a ima ih osam u Skupštini – nije predložila svoje kandidate. Da li, zaista, trenutno ne postoji osoba koja ispunjava uslove propisane zakonom, a koja je ujedno sposobna i voljna da odgovori zadacima institucije Poverenika u narednih pet godina?

Predsednica Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo i narodna poslanica SNS, Jelena Žarić Kovačević, ne vidi ništa sporno u načinu na koji je Odbor sazvan.

"Odbor je sazvan apsolutno u skladu sa procedurom. U javnosti su se pojavila maliciozna piskaranja, da ih tako nazovem, i određeni mediji su, prenevši ta piskaranja, obmanuli javnost i građane. Ono za šta je nadležan Odbor je da organizujemo razgovor sa kandidatima i uputimo predlog Narodnoj

skupštini koja će u plenumu diskutovati o tom predlogu i kasnije, u danu za glasanje, izabrati poverenika za zaštitu ravnopravnosti", rekla je Žarić Kovačević, a prenela televizija N1 u svojoj emisiji "N1 Studio Live", 23. novembra (link: <https://www.youtube.com/watch?v=9FVpoZ5ZAMk>).

Prema izjavama nadležnih, predsednik Narodne skupštine je 12. novembra pozvao poslaničke grupe da u roku od osam dana Odboru predlože kandidate za poverenika, sa biografijama i izjavama o prihvatanju kandidature, a najkasnije do 20. novembra.

Tamara Branković iz organizacije Otvoreni parlament ne deli mišljenje predsednice Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo, ističući da se ne radi o tome da li je procedura poštovana ili nije.

"Nije bilo transparentnosti, niti prostora za javni dijalog. Potpuno je neshvatljivo zbog čega nismo mogli da znamo za ime kandidata, a takođe je neshvatljivo zbog čega je parlamentu ovoliko dugo trebalo da pokrene izbor za novog poverenika za zaštitu ravnopravnosti", rekla je

Branković za "N1 Studio Live" (link: <https://www.youtube.com/watch?v=9FVpoZ5ZAMk>).

Ona smatra da nije neobično u demokratskoj praksi Republike Srbije to što javnost nije bila upoznata sa imenima kandidata; u konkretnom slučaju – jednog. Prema njenim rečima, to nam govori da nismo mnogo naučili u odnosu prema institucijama koje treba da nam pomognu da se krećemo na demokratskom putu, posebno prema institucijama koje samom parlamentu treba da budu oslonac u sprovođenju nadzora nad Vladom.

"Videli smo da se opet preko noći ili sa veoma dugim odlaganjem biraju predstavnici nezavisnih institucija. Sličnu situaciju imali smo prilikom prethodnih izbora za poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Na sličan način smo čekali i na izbor za poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Opet je šest meseci proteklo od isteka mandata do momenta izbora", podseća Branković.

Branković je dodala da ne treba zaboraviti da su se i ovog puta organizacije civilnog društva

oglašavale, budući da, objasnila je, postoji nekoliko velikih inicijativa ovog sektora koji je predlagao imena kandidata u proteklih šest meseci.

Smatra da je odgovornost isključivo na poslaničkim grupama koje su mogle da saslušaju različite strane, kao i da naprave liste kandidata za poverenika koje bi mogle biti prezentovane u parlamentu.

"O načinu na koji se bira osoba koja vodi ovu instituciju govori nam mnogo činjenica da je predlog za kandidata došao od

samo jedne poslaničke grupe. Postavlja se pitanje zbog čega i ostale poslaničke grupe nisu mogle da predlože kandidate", rekla je Branković.

Ivanu Stošić iz bujanovačkog Romskog centra za demokratiju (RCD) iznenađuje da je samo jedna poslanička grupa predložila kandidata, s obzirom da je RCD, organizacija civilnog društva na čijem je čelu, podneo inicijativu da kandidatkinja bude Emila Spasojević, a tu inicijativu upućenu svim poslaničkim grupama podržalo je i potpisalo više od 60 organizacija za zaštitu

ljudskih prava.

"Naša kandidatkinja je Emila Spasojević koja je zaposlena u instituciji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti od početka njenog postojanja. Razlog za podršku RCD njoj je odlična profesionalna saradnja sa Emilom koja ima izuzetne ljudske kvalitete, ali i veliko pravničko znanje vezano za ljudska prava i diskriminaciju", rekla je Stošić.

Kako je poverenici Janković istekao mandat, i kako je ova institucija funkcionisala praktično bez poverenika na njenom čelu punih šest meseci, RCD je 27. avgusta podneo inicijativu svim poslaničkim grupama u Skupštini Republike Srbije za kandidaturu Emile Spasojević.

"Niko nije odgovorio na našu inicijativu, niti iz jedne poslaničke grupe. Početkom septembra sam zvala Skupštinu i rečeno mi je da, osim Emile, nema nijednog drugog prijavljenog kandidata. Meni je ovo šokantno, budući da se RCD zalaže za načelo transparentnosti, pre svega. Čak ni njeno ime nije stajalo na listi kandidata u petak, 20. novembra, tokom dana žalosti zbog smrti patrijarha Irineja,

kada smo saznali da će biti vođen razgovor s kandidatima", istakla je Stošić.

Stošić je dodala da se ovde, tokom procedure odabira novog poverenika, ne radi o "malicioznim piskaranjima", kako je pojedine tekstove u medijima o sazivanju Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo nazvala predsednica ovog tela, Jelena Žarić Kovačević.

"Ovde se radi samo o zakonodavnom postupku, o zakonu, legitimitetu i legalitetu celog procesa, kao i o njegovoj transparentnosti. Uopšte nije važno ko je kandidat. Pitam se zbog čega Emila Spasojević, na primer, nije pozvana na razgovor", rekla je Stošić u emisiji "N1 Studio Live" (link: <https://www.youtube.com/watch?v=9FVpoZ5ZAMk>).

Dakle, poslaničke grupe Narodne skupštine mogle su, uvažavajući stav velikog dela civilnog sektora koji se bavi zaštitom ljudskih prava, da barem na razgovor pozovu jedinu kandidatkinju civilnog sektora.

Stošić je istakla da je RCD uputio pisma Evropskoj komisiji, OEBS-u, Savetu Evrope, medijima, ali i

samom predsedniku Republike Srbije, sugerišući pritom da je "nedopustiva potpuna netransparentnost i neodavanje imena tog kandidata, sa željom da se sve to uradi ispod žita".

"Civilni sektor je još jedanput obmanut. Mi verujemo da se borimo za vladavinu prava, a ovde je vladavina prava u potpunosti zatajila. I to od strane najvišeg zakonodavnog tela u Republici Srbiji, a to je Skupština", kazala je predstavnica organizacije RCD.

Saša Gajin, profesor antidiskriminacionog prava na Univerzitetu Union, izjavio je za FoNet a preneo Danas, da, iako po zakonu svaka poslanička grupa ima ovlašćenje da predloži svog kandidata, preciziravši da je poslanička grupa SNS iskoristila tu mogućnost i predložila dosadašnju poverenicu, Brankicu Janković, to ne znači da o tom predlogu ne bi trebalo diskutovati i komentarisati ga.

"Postavlja se pitanje kredibiliteta Narodne skupštine u pogledu izbora kandidata koji eventualno ne ispunjava zakonske uslove da bi bio izabran. Ovo je situacija u kojoj ne možemo raspravljati koji kandidat u većoj meri ispunjava

zakonom propisane uslove, niti o tome ko je bolji", ocenio je Gajin a preneo Danas (link: <https://www.danas.rs/drustvo/gajin-cemu-tajnost-kandidata-za-izbor-poverenika-za-zastitu-ravnopravnosti/>).

Fonet, čiju je izjavu preneo Danas, dalje navodi da je grupa nevladinih organizacija, koje ne mogu da predlažu kandidate za funkciju poverenika za zaštitu ravnopravnosti, podnela je Skupštini inicijativu da na tu funkciju bude izabrana diplomirana pravica iz Beograda, Emila Spasojević, zaposlena u instituciji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti.

Gajin smatra da bi te nevladine organizacije trebalo pitati zbog čega na mestu poverenika nisu podržale dosadašnju poverenicu, Brankicu Janković.

I Radio-televizija Srbije (RTS) je u ponedeljak, 23. novembra, na Prvom programu, u informativnoj emisiji "Dnevnik" saopštila vest o potencijalno novom mandatu Brankice Janković (link: <https://www.rts.rs/page/tv/ci/story/17/rts-1/4160972/.html>).

"I naredne četiri godine

poverenica za zaštitu
ravnopravnosti, bar što se tiče
skupštinskog Odbora za ustavna
pitanja i zakonodavstvo, biće
dosadašnja poverenica, Brankica
Janković".

Za pohvalu je što je Javni medijski
servis odlučio da govori o temi od
javnog interesa, za promenu, ali
je mogao da kaže nešto i o tome
zašto se o imenu kandidata za
poverenika saznalo tek u danu
zasedanja Odbora za ustavna
pitanja i zakonodavstvo. Fali i
bekground, odnosno kontekst za
razumevanje i racionalno
rezonovanje, a ne napredno;
nema kritičkog osvrta.

Organizacije za ljudska prava
zatražile su da Skupština osigura

transparentnost procedure izbora
novog poverenika, ali i da se
obustavi postupak koji je u toku.

Ostaje nam da sačekamo odluku
Skupštine. Rezervni plan protiv
onih koji preko noći rešavaju
goruća državnička pitanja, čini se,
ne postoji. Bauljaju tako, u
pomračini, pa ko koju fotelju
zgrabi.

Ne treba podsećati da je i
zakonski rok probijen, jer je pre
više od pola godine istekao
mandat prethodnog poverenika.
Da li će "prethodni" biti i "budući",
saznaćemo brzo. Noći su pred
nama.

Dušan PEŠIĆ

Tekst "Izbor novog poverenika za zaštitu ravnopravnosti: 'Preko
noći i ispod žita' ili 'u skladu sa procedurom'", autora Dušana Pešića,
objavljen je na portalu KTJS, 26. novembra 2020. godine

Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portal^u KTJS

KRITIČKI OSVRT

U međuvremenu se čekala samo potvrda javne tajne, da će nova-stara poverenica za zaštitu ravnopravnosti biti Brankica Janković, prvi pik SNS. Ispostaviće se – i jedini kandidat.

Oni koji su digli glas protiv načina na koji je izabran prvi čovek jedne od najvažnijih republičkih institucija i zbog čega je Janković bila jedini kandidat – mahom organizacije civilnog sektora – zamerili su, složno, na netransparentnosti postupka.

Sve je učinjeno – mišljenja su ovi nezadovoljni – zarad nečije želje da se mimo znanja i mogućnosti odlučivanja većine odabere osoba koja će u narednih pet godina predsedavati ovim telom.

Ni pred samu sednicu Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo pri Skupštini Srbije, koji je raspravljao o kandidatima i spisak potencijalnih dostavio parlamentu na usvajanje, nisu bila poznata imena kandidata (!), što je, prema rečima Jelene Žarić Kovačević, predsednice ovog odbora i, slučajno ili ne, narodne poslanice SNS – u skladu sa zakonskom procedurom.

Ona ne vidi ništa sporno u načinu na koji je odbor sazvan, tvrdeći da ne može da u ruke zgrabi megafon i viče na sva zvona da je

sazvala odbor (link: <http://rs.nlinfo.com/Vesti/a675353/Predsednica-Odbora-o-Povereniku-Da-uzmem-megafon-i-vicem-Sazvala-sam-odbor.html>).

Niko ne traži da ona koristi megafon. Ali, eto, za početak je mogla da, pre početka zasedanja odbora na sednici na kojoj se diskutovalo o kompetencijama kandidata, javnost obavesti o imenima i prezimenima tih kandidata. Ne tražimo da se ona dernja, već da civilizovano kaže, bez povišenog tona, zbog čega je obznanjivanje imena predstavljalo jeres i najstrože bilo zabranjeno.

Legitimno je pitanje i zbog čega nijedna poslanička grupa, osim one napredne, a ima ih osam, nije predložila svog kandidata ili kandidatkinju za poverenika.

Nevladine organizacije kažu da kandidatkinja oko kog su se one okupile nije ni proglašena kandidatom, niti je ona pozvana na razgovor pomenute sednice Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo

Može se zameriti i nedovoljna medijska pokrivenost ovog događaja, jer se nijedna televizija sa nacionalnom pokrivenošću – osim, donekle, RTS – nije ni ovlaš bavila ovom temom.

Dušan PEŠIĆ

ЗЕЛЕН ИНСТИТУТ
GREEN INSTITUTE

GREEN FUNDS IN GREY AREAS

**CORRUPTION IN ECOLOGY UNDER THE WATCHFUL
EYE OF MEDIA AND CSO IN REPUBLIC OF SERBIA
AND REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA**

ZELENI FONDOVI U SIVOJ ZONI – KORUPCIJA U EKOLOGIJI POD BUDNIM OKOM MEDIJA I NEVLADINIH ORGANIZACIJA U REPUBLICI SRBIJI I REPUBLICI SEVERNOJ MAKEDONIJI

NESREĆNA VREMENA

Rok od 120 kalendarskih dana od dana uvođenja u posao za realizaciju projekta "Rekonstrukcija Gradskog parka Grada Vranja" istekao je početkom februara tekuće godine, pa je, na zahtev Grada, "zbog nemogućnosti da se u prethodno predviđenom roku realizuje", vreme za njegovo sprovođenje prolongirano za šest meseci, do 24. jula 2020, kako je obrazloženo u aneksu ugovora.

Radovi na rekonstrukciji parka u Vranju zvanično su započeti 7. oktobra 2019, što je trebalo da znači da će 3. februara, uklanjanjem žice koja oivičuje park čitavim njegovim obimom, postati otvoren za posetioce. Ipak,

posao će potrajati.

Prema ugovoru, potpisanim između Grada Vranja i Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija, ukupna vrednost investicije, za obe faze rekonstrukcije Gradskog parka, iznosi 134 miliona dinara sa PDV-om (120 miliona bez PDV-a). Kako je bilo planirano da radovi traju 120 kalendarskih dana, a uzimajući u obzir ukupnu cenu projekta, dolazi se do prosečne cifre od oko 9.500 evra, koliko košta jedan radni dan. Postavlja se pitanje da li će, i koliko, ovo odlaganje posla i "prazno" gradilište koštati poreske obveznike Vranja, ali i Republike Srbije, premda i Ministarstvo finansira ovaj poduhvat.

Aleksandar Manić, zakonski zastupnik firme Društvo za

transport i trgovinu "Euro lider" d.o.o. Žbevac, koja je izvođač radova i čije se mašine mogu svakodnevno videti na gradilištu, do objavljivanja ovog teksta nije odgovorio na pitanja poslata na zvaničnu imejl-adresu kompanije čiji je direktor. Između ostalog, upitan je zbog čega se rekonstrukcija parka u samom gradskom jezgru ne odvija prethodno utvrđenom dinamikom, kao i da li će ova nonšalantnost odgovornih učesnika projekta dodatno stajati poreske obveznike.

A, osim bagera, par kamiona, pokojeg porušenog drveta, mačke ili psa – i, pride, čitavom površinom izrovanog Gradskog parka – ništa se drugo ne može videti. Gradilište zvrji prazno. Nema radnika. Prema rečima sugrađana koji žive u njegovoj blizini, ali i uvidom u stanje stvari "na terenu" novinara portala Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS), niko od njih se ne seća da je video nekog od uposlenih kako, upravljajući mašinama, radi posao za koji je plaćen. Po kiši i snegu se ne može raditi, ali je od oktobra prošle godine, kada je rekonstrukcija počela, bilo i mnogo sunčanih dana, pa to ipak

nije doprinelo naročitoj agilnosti radnika, reči su sugrađana iz tog dela Vranja.

Aktivistkinja i studentkinja, Dejana Stošić, organizatorka protestnog skupa građanske inicijative protiv rekonstrukcije, koji je pod nazivom "Odbranimo Gradski park" održan 15. oktobra 2019 – kada se okupilo nekoliko desetina građana i građanki – smatra da su rokovi probijeni zbog "nesposobnosti i neažurnosti odgovornih lica".

"Postavlja se pitanje zašto se ovi radovi, koji koštaju u proseku 10.000 evra dnevno, izvode duže od tri meseca. Zašto smo na gradilištu mogli da vidimo jednog ili dvojicu radnika preko dana, neretko nijednog? Najgore je što oni sad, nakon isteka roka, mogu da promene plan rekonstrukcije parka bez ikakvog objašnjenja", istakla je Stošić.

Povlači paralelu sa ulicama Bore Stankovića u Vranju i glavnom u Vranjskoj Banji, gde radovi na rekonstrukciji i saniranju takođe "traju duže od predviđenog".

"Duguju građanima Vranja objašnjenje zašto tri meseca kasnije i dalje ne mogu da prođu kroz park, ili Banjčanima zašto su

im ulicu pretvorili u rov. Rok za rekonstrukciju Ulice Bore Stankovića takođe je odavno istekao, međutim očito nismo dovoljno dobri, mi koji smo njima dali posao i iz čijih džepova primaju plate, da znamo zašto je došlo do odlaganja ili produžetka radova", rekla je Stošić.

Ona je skrenula pažnju i na izvođača radova koji je nosilac posla (postoje i tri kompanije koje su podizvođači) – gorepomenuti "Euro lider" čiji je zastupnik Aleksandar Manić – izražavajući sumnju što je baš ta firma dobila posao rekonstrukcije parka.

"Kako firma koja se bavi uvozom i izvozom robe radi kao izvođač radova?", pita odgovorne Stošić.

Inače, na sajtu Agencije za privredne registre (APR), u informacijama o kompaniji čiji je Manić direktor, kao pretežna delatnost navedena je "drumski prevoz tereta"; a premda je, sudeći po imenu firme, i "društvo za transport i trgovinu", opravdano je zapitati se koje su reference preporučile "Euro lider" d.o.o. iz Žbevc da dobije posao izvođača radova u ovom kapitalnom projektu.

Manić ni na ovo pitanje nije

odgovorio novinaru portala KTJS.

Glavna gradska urbanistkinja, Jelena Marković, kašnjenje radova u okviru rekonstrukcije parka, površine bezmalo dva hektara (20.000 "kvadrata"), pravda vremenskim uslovima i nepogodama.

"Grad je u startu znao", rekla je Marković za portal KTJS, "da ovu rekonstrukciju ne može da finansira iz svojih fondova". Projekat je urađen i građevinska dozvola dobijena, pa je Vranje čekalo "neki konkurs na nivou države" da novac za ovu namenu zaista.

"Mi smo mogli da kažemo da nećemo to sve, da nama ne odgovara doba godine da krenemo sa radom, ali je onda pitanje da li ćete sledeće godine da dobijete. To se desilo u vrlo nesretno vreme u pogledu izvođenja radova. Sve je nesretno kad krećete da gradite u novembru ili decembru. Oni vam daju pare a vi morate u toj kalendarskoj godini da krenete u izvođenje radova, jer ako ne krenete znači da ste odustali od tog konkursa i dobijenih sredstava", rekla je Marković.

Glavna gradska urbanistkinja

MEĐU NAJSTARIJIM PARKOVIMA U SRBIJI

Gradski park nalazi se u centru Vranja, u urbanom jezgru, na uglu ulica Kneza Miloša i Zmaj Jovine, na k.p.br. 5001 KO Vranje-1, površine 19.956 kvadratnih metara.

Na prostoru parka nalazi se spomenik piscu Bori Stankoviću, kao i biste Oca Justina Popovića, Đorđa Tasića i dr Franje Kopše.

U parku se izdvaja nekoliko funkcionalnih celina: centralni deo, dečje igralište, letnja scena i pešačke staze koje presecaju zelene površine u ostatku prostora u Gradskom parku.

Kako je navela glavna gradska urbanistkinja, Jelena Marković, u funkcionalnom smislu park u dobroj meri zadovoljava trenutne potrebe korisnika; nedostaci se prepoznaju po tehničkoj dotrajalosti i oštećenosti opreme, mobilijara i materijala korišćenog za pešačke staze.

Gradski park u Vranju je jedan od najstarijih u Srbiji. Smatra se da je nastao u periodu pre Prvog svetskog rata. Kroz istoriju se nije mnogo menjao, vremenom dobijajući nove sadržaje a u skladu sa potrebama građana.

dodala je da sam obim posla nije "ne znam koliki" jer nije u pitanju "izgradnja zgrade", a da će rekonstrukcija zavisiti od toga koliki broj radnika će biti doveden na gradilište.

"Imam informaciju da je najkomplikovaniji deo posla završen, a to su podzemne instalacije. Ostalo je sređivanje trotoara. To nije asfaltiranje, nego postavljanje behaton ploča. Teren mora da se iskopa, tamponira, donese novi sloj zemlje i šljunak,

pa onda preko toga slože ploče. Sad je previše blata", objasnila je Marković.

Upravo to popločavanje o kome govori sagovornica portala KTJS jedan je od najvećih strahova naših sugrađanki i sugrađana: da će se, zarad postavljanja tih ploča, seći drveće i smanjiti zelena površina u parku koja, prema nekim podacima, čini do 67 posto ukupne površine; ostatak su staze.

Da je bojazan građana opravdana, može se zaključiti pogledom na fotografije idejnog projekta budućeg izgleda parka. Ne uzimajući u obzir drveće na njima, koje je deo stilizovanog prikaza i ne odgovara realnom stanju stvari (preciznije: drveće na ovim fotografijama je dodato "reda radi", bitno je popločavanje), kao i skulpturu Koštane koja ipak neće biti deo novoizgrađene fontane, sve ostalo bi, nakon rekonstrukcije, trebalo biti vrlo slično idejnom rešenju.

Dakle, prema rečima glavne urbanistkinje, Jelene Marković, strah građana zbog eventualnog smanjenja zelenila je neosnovan. Rekla je da se nijedno stablo ne sme poseći, kako je projektom i predviđeno.

"U projektnom zadatku je jasno napisano da oni ne smeju nijedno drvo da poseku. Ako se neko drvo nađe na položaju gde prolazi podzemna trasa, oni moraju da ga obidu ili podzemnu trasu pomere u skladu sa tim drvetom. Čitam komentare da je neko drveće porušeno. Nije drveće niko dirao već je tlo rastresito, kopali su za podzemne instalacije pa se pomerilo tlo koje je bilo 'nabijeno'. Moguće je i da je jedan jači vetar

podigao neko drvo", objasnila je Marković.

Ona, ipak, ne može sa sigurnošću da tvrdi da neće biti smanjenja zelene površine, makar minimalnog. Jedina nova staza koja se dodaje, kako kaže, je na potezu iza spomenika Bore Stankovića – tuda su građani već prolazili, tom utabanom zemljom, pa su "prepoznate njihove želje i navike".

"Samo se ta jedna stazica ubacuje, sve ostaje zelenilo. Ako kažemo smanjenje zelenila, to je neznatno smanjenje. Na prostoru oko Paviljona zelena površina moraće da se smanji", dodala je glavna gradska urbanistkinja.

Prema njenim rečima, svake godine u jesen radnici JKP "Komrad" obilaze park i svako stablo pregledavaju i procenjuju da li je drvo dobro ili nije, vadi se u slučaju da je počelo da truli i na njegovo mesto sadi novo. "Oni ove godine nisu sproveli proceduru da se ukloni neko drvo", dodala je Marković, "upravo zbog toga što su se građani pobunili da će da bude seča drveća, da će da se nešto ruši i uništava".

"Tema projekta i izrada

projektno-tehničke dokumentacije nije bilo drveće", dodala je Marković, "a sve ono koje je na fotografijama je samo stilizovani prikaz drveća". Oni se nisu bavili drvećem, niti održavanjem niti određivanjem da li je drvo u lošem stanju, već samo građevinskim radovima na lokaciji gde već postoje staze", rekla je naša sagovornica.

Za potrebe ovog teksta, za izjave su upitani i Mića Mladenović, član Gradskog veća za turizam i ugostiteljstvo, kao i njegov kolega, Danijel Vasiljević, zadužen za oblast ekologije i zaštite životne sredine, ali nisu želeli da – svako iz perspektive svoje struke i nadležnosti – govore o aktuelnoj temi.

Mladenovića je gradonačelnik Slobodan Milenković ovlastio da umesto njega potpiše ugovor o rekonstrukciji Gradskog parka sa Ministarstvom trgovine, turizma i telekomunikacija, pa nas je uputio na urbanistkinju Jelenu Marković – baš kao i Vasiljević. Potonji je još rekao novinaru da je procedura da mu pošalje pitanja koja će on poslati svojoj nadređenoj.

Marković je reagovala i na pisanja lokalnog portala koji je

objavio da su "biste vranjskih velikana", osim netaknutog Bore Stankovića, "uklonjene iz parka".

"Svi spomenici će ostati onde gde su i bili, s tim da su oni sad deponovani iz parka, da se ne bi oštetili prilikom rekonstrukcije. Videla sam na jednom portalu da su u dvorištu Haremluka. Mislim, oni stoje napolju i ovako i onako. Biće vraćeni na staro mesto", rekla je Marković, očito "Alfa i Omega" svih dešavanja i pitanja koja se tiču projekta rekonstrukcije vranjskog parka.

Na društvenim mrežama pojavile su se fotografije srušene česme koja se nalazila u parku, sa strane Zmaj Jovine ulice, a Marković, kao i u slučaju spomenika, građane umiruje rečima da "česma ostaje tu gde jeste, takva kakva jeste".

"Ta česma je zidana od cementnih kocki i verovatno, kad su je pomerali, ona se rasturila, što ne znači da ju je komplikovano vratiti onde gde je bila u stanju u kakvom je bila", uverava sugrađane Marković.

Podsećanja radi, Vlada Republike Srbije, preko resornog ministarstva, donela je Program rasporeda i korišćenja subvencija, transfera i dotacija namenjenih

za projekte razvoja turizma u 2019. godini. Grad Vranje je aplicirao kod Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija za dodelu finansijskih sredstava za realizaciju Projekta "Rekonstrukcija Gradskog parka Grada Vranja".

Predviđeno je da se vranjski park rekonstruiše u dve faze. Prva vredna 43 miliona dinara bez PDV-a (51,5 miliona sa PDV-om), od čega je 30 miliona obezbedilo Ministarstvo, dok je sa 13 miliona učešće uzeo Grad.

"Za drugu fazu radova na rekonstrukciji parka nije raspisana nabavka i nisu obezbeđena sredstva, ali je najavljena pomoć Ministarstva i za tu fazu", istakao je gradonačelnik Milenković 7. oktobra prošle godine, prilikom zvaničnog uvođenja izvođača radova u posao, a preneo portal VranjeNews.

Prema rečima glavne urbanistkinje, Jelene Marković, prva faza se odnosi na podzemne instalacije – vodovodne i elektroinstalacije – sređivanje trotoara, izgradnju fontane,

Trebalo je da početkom februara radovi budu završeni, a Gradski park otvoren

Foto: KTJS/Dušan Pešić

skidanje asfalta, "jer nije ekološki", i popločavanje staza. Dodaje se postament na koji se postavlja Bora Stanković, dečje igralište se rekonstruiše i gradi Muzički paviljon.

"Druga faza obuhvata izgradnju ogradnog zida i video-nadzora. Budući da je taj ogradni zid izuzetno skup, ako se sa Ministarstvom ne postigne dogovor o finansiranju druge faze rekonstrukcije, verovatno je da park neće imati ogradu. Ljajić je obećao da će u ovoj godini dati i za nastavak radova, on je obećao sve!", rekla je Marković za portal KTJS.

Ona je pojasnila drugu fazu rekonstrukcije, otkrivši zbog čega je ogradni zid toliko skup.

"Za drugu fazu još nismo dobili sredstva, pa ne možemo da raspišemo javnu nabavku. Ta ograda košta oko 70 miliona i domaće je proizvodnje. Ako Ministarstvo ponudi 20 miliona, mi ćemo da kažemo 'hvala, nama ne treba ograda'. Želimo da bude od kamena, sa ispunom od kovanog gvožđa; da napravimo dugotrajnu i vekovnu ogradu koja neće moći da se uništi. Zato je to tako skupo i ostaje u drugom planu", objasnila je Marković.

Opet je urbanistkinja Marković govorila o temi – o kojoj je ponajpre mogao da, opet iz ugla struke, ponešto kaže i lokalni većnik za ekologiju i zaštitu životne sredine – koja se tiče upravo te ograde i zida, a koji bi, pretpostavka je, trebalo da pruže veći stepen zaštite deci i svim posetiocima, a onda i sačuvaju park od uništavanja, posebno nemarnih sugrađana i sugrađanki.

"Evropska tendencija je da se manji parkovi u centru gradova ograđuju, čisto da bi se čuvali. Mnogi u Vranju ne znaju da je ovaj park imao ogradu koja je skinuta posle Drugog svetskog rata. Plan je da nakon rekonstrukcije park ima i kapije, da bi bio kontrolisan ulazak, a da li će se zaključavati ili ne, Grad kasnije uređuje posebnim odlukama", istakla je glavna gradska urbanistkinja.

Vratimo se, naposljetku, već pomenutom Aleksandru Maniću, lideru "Euro lider"-a. On za portal KTJS nije želeo, takođe, da govori ni o tome da li je član stranke, konkretno Srpske napredne, kao i da li je eventualno poznanstvo ili kakva bliskost sa, primera radi, narodnim poslanikom Slavišom

Bulatovićem uticala na to da njegova kompanija postane izvođač radova na rekonstrukciji Gradskog parka.

Na fotografiji sa društvene mreže Fejsbuk iz 2016, Manić se nalazi tik uz (sadašnjeg) narodnog poslanika iz redova SNS-a, Slavišu Bulatovića, načelnika Pčinjskog okruga, Srećka Pejковиća; dok se na njoj, pored još dvojice muškaraca i jedne žene, nalazi i predsednik Opštinskog odbora SNS-a u Bujanovcu, Nenad Mitrović.

Odnos Manića i Bulatovića, ili bilo koga iz redova vladajuće partije, je važan jer je, potencijalno, mogao da odigra bitnu ulogu u odabiru izvođača radova u Gradskom parku, budući da su od 2016. većinska vlast u Vranju upravo naprednjaci.

Treba podsetiti da su baš poslanik Bulatović i direktor JP "Vodovod" u Vranju, Goran Đorđević, bili među najglasnijim zagovornicima rekonstrukcije parka u centru grada.

Protestni skup "Odbranimo Gradski park", o kome je već bilo reči, održan je 15. oktobra 2019, a dan kasnije, u velikoj sali Skupštine grada Vranja, i

prezentacija projekta rekonstrukcije. Jedan od onih koji se tom prilikom javio za reč bio je Goran Đorđević, svesrdno podržavajući tim koji će u delo sprovesti ovaj projekat.

"Čestitam gradskom urbanisti i timu koji će realizovati ovaj projekat. Ja 53 godine živim u Vranju, otkad znam za sebe u tom parku ništa nije obnovljeno. Konačno se našao neko ko će to da rekonstruiše i da izgleda lepše i bolje. Imate punu podršku za to što radite, uradili ste predivno tu rekonstrukciju. Svaka vam čast, ljudi, imate moju podršku!", istakao je Đorđević, čije je reči propratio gromoglasan aplauz egzaltirane mase.

Sa druge strane, javni nastup Bulatovića bio je intenzivniji od Đorđevićevog, a koristio je i direktniju i vulgarniju retoriku, nazvavši "idotima" one koji su izneli argumente protiv rekonstrukcije parka.

"Mislim da će Vranje dobiti jedan veoma lep park. Malopre sam dobio informaciju da je javna rasprava bila sasvim korektna u Skupštini Grada, da je došao veliki broj naših sugrađana. I toj grupi od tri-četiri idiota koji su bili na prezentaciji projekta su

jasno stavili do znanja da se oni ni o čemu više neće pitati u gradu. Dok je SNS-a i njihovih koalicionih partnera", rekao je Bulatović tog 16. oktobra minule godine, a prenela TV Vranjska plus.

Treba reći i da taj skup nije bio javna rasprava – koja se zapravo nikad nije ni desila – već prezentacija projekta rekonstrukcije Gradskog parka. Na toj prezentaciji svako ko je pokušao da kaže bilo šta protiv rekonstrukcije bio je "izviždan" i ometan u svakom smislu. Jeste tada govorila Dejana Stošić, organizatorica skupa "Odbranimo Gradski park", koja se nije slagala sa ponuđenim planom rekonstrukcije i u tom kontekstu iznela svoje argumente i

predloge, ali je i ova mlada aktivistkinja imala priličnih poteškoća da kaže ono što želi, upravo zbog čestih i, čini se, tendencioznih opstrukcija iz publike.

Rok za završetak radova na rekonstrukciji Gradskog parka u Vranju, dakle, produžen je za šest meseci, do 24. jula ove godine. Kako sagovornica portala KTJS reče, "doba godine" ne pogoduje radovima; "nesretno je vreme", istakla je. Ali, ako je tako, ostaje enigma: zbog čega su radovi u Gradskom parku počeli zimi, a ne u toplijem delu godine kad nema padavina.

Ispostaviće se da je baš tako – živimo u nesrećnim vremenima.

Dušan PEŠIĆ

Tekst "Nesrećna vremena", autora Dušana Pešića, objavljen je na portalu KTJS, 24. februara 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalnu KTJS**

HRONIKA JEDNE REKE: OD JUŽNE DO "TUŽNE MORAVE"

Priča o Južnoj Moravi pod nazivom "Tužna Morava", koju su 2010. snimili pripadnici udruženja "Extreme", uzdrmala je čitavu Srbiju. Ali, od toga dana, stvari ni na koji način nisu pomerene sa mrtve tačke. Prema navodima izviđača iz odreda "Zavičaj 1903", glavni problemi najvećeg vodotoka u ovom delu zemlje su izuzetno nestabilne obale sklone obrušavanju, velike količine nagomilanog komunalnog i biološkog otpada, generisani otpad na ušću pritoka, nepristupačnost obali i velika pokrivenost vegetacijom obe obale.

Iako je stanje dobro poznato, do sada niko ništa nije preuzeo po ovom pitanju. Premda je gradonačelnik Vranja, Slobodan Milenković, u svom ekspozeu prilikom preuzimanja lokalne vlasti naglasio da će ona učiniti sve u cilju zaštite životne sredine i preduzeti sve neophodne mere donešenjem plana sa namerom zaštite i očuvanja voda, to se ipak nije dogodilo.

Setimo se slike prljavog rečnog

korita Južne Morave, bez obzira čija je to nadležnost. Ne možemo da okrećemo glavu i zanemarujemo taj problem, baš kao ni veliki ekološki problem Pljačkovice i kontaminiranost uranijumom, ali i ekološki problem Aleksandrovačkog jezera. Od 2016. godine i preuzimanja vlasti Srpske napredne stranke (SNS) u Vranju, nažalost, ništa od ovoga što je najavio gradonačelnik nije ostvareno u praksi.

Iako je lokalna vlast za projekte ekologije u predhodne tri godine odvojila tri miliona dinara, ni jedan jedini dinar nije utrošen da bi se ozbiljnije radilo na ičemu što se tiče Južne Morave.

Istovremeno, vlast ima i lokalni fond za zaštitu životne sredine iz koga takođe nije potrošen ni jedan jedini dinar za Južnu Moravu.

U izveštaju koji su vranjski izviđači predložili srpskoj javnosti stoji da gornji tok Južne Morave karakterišu ogromne erozije obale, produbljivanje rečnog korita od

Na obalama Južne Morave nalazi se velika količina nagomilanog komunalnog i biološkog otpada

Foto: Mihajlo Stojković

četiri do čak 12 metara, kao i velike količine oborenih stabala koje su preprečile reku.

"Na taj način formirano je više brana u vodotoku Morave, ali se na njima zadržava komunalni i biološki otpad. Zabeleženo je i mapirano čak 15 mesta na kojima je reka preprečena i plovidba njome onemogućena na sve zamislive načine", kažu izviđači iz odreda "Zavičaj 1903".

Da stvari ne budu potpuno "crne", potrudila se međunarodna zajednica koja je vranjskom "Vodovodu", uz garanciju Grada

Vranja, dala kredit za finansiranje kolektora za prečišćavanje otpadnih voda. Plan za izgradnju kolektora postoji od 2010, kada je i meren protok kanalizacije u Vranju.

Na osnovu rezultata tih merenja koje je uradio "Vodovod", uz pomoć jedne beogradske profesionalne organizacije, osmišljeni su i kapaciteti za pravljenje kolektora. Posle nekoliko godina, Nemačka razvojna banka u Srbiji (KFW) odobrila je kredit Vranju za ovaj posao u visini od 14,2 miliona evra, a toj cifri kasnije je dodato

još 400 hiljada evra. Sve u svemu, projekat je vredan oko 15,9 miliona evra i obuhvata izgradnju 19 kilometara kolektora za otpadne vode i izgradnju postrojenja za njihovo prečišćavanje. Ali i ovde se, čini se, javljaju problemi jer se javno priča da "Vodovod" nije u stanju da redovno servisira prispele rate.

Uz sve napore, izgradnja kolektora zvanično je počela 10. februara 2020. godine a prema rečima ministarke građevinarstva, Zorane

Mihajlović, "sve treba da bude završeno do februara 2021".

Južna Morava, dok čeka da joj neko pomogne, ume da bude i opasna po okolinu; obilne padavine često dovode do izlivanja Morave i plavljenja priobalja, a da tu skoro nikada nije reč samo o prirodnoj nepogodi jer je očigledan i ljudski nemar i nepreduzimanje makar osnovnih mera koje bi sprečile ovakav razvoj. U čitavoj takvoj situaciji dolazi do stalnih akcidenata kao što je onaj iz jula 2019. godine, kada je Moravu

MI, A NE ONI

Za svoju priču o "Tužnoj Moravi" novinarka iz Beograda, Anđelija Stojković, dobila je nagradu MTV-a za najboljeg mladog srpskog reportera u 2011. godini. Ona kaže da je zahvalna što je uspela da skrene pažnju javnosti na ogroman problem Južne Morave.

"Priča o Južnoj Moravi je jedna od najtužnijih koje sam radila, jer govori mnogo o nama samima. To dubre u Moravu nisu bacali neki stranci ili okupatori, već ljudi koji pored te reke žive i koje je ta reka nekad hranila. Opet, naša Morava kao da je bitna samo pojedincima, o njoj su brinule samo male i usamljene grupe. Kolektivno smo odgovorni za Moravu i nemar koji gajimo prema njoj, a Srbija tek treba da otvori Poglavlje 27. o zaštiti životne sredine. Možemo da pričamo kako nas neko mrzi i kako za nas važe neki drugi aršini, ali kako ćemo zatvoriti to poglavlje sa ovakvom Južnom Moravom, koju smo sami, bez ičije pomoći, potpuno uništili", kaže Stojković.

nizvodno od Vladičinog Hana prema Džepu zadesio veliki pomor ribe.

"U reci su plutale uginule ribe, a videli smo ošamućene mreene. Riblja mlađ je postradala, pa smatramo da je izgubljeno nekoliko generacija ribljeg fonda", rekli su ribočuvari iz hanskog udruženja ribolovaca.

Prema ovim svedočenjima, voda u Moravi je tada bila "jako zapenušana i crna".

"Inspektori su konstatovali da je u pitanju puštanje otpadnih voda iz fabrike sokova 'Nektar', jer voda smrdi na neku kiselinu", ističu ribočuvari iz Vladičinog Hana.

Taman je, paradoksalno, srpski

tragična tranzicija pomogla da se Morava koliko-toliko oporavi ovih dana, svedoci smo da vranjska HK "Jumko", ispuštajući praktično otrove u Vranjsku reku, ponovo truje Moravu i dovodi je na samu ivicu nestajanja. U takvoj situaciji najgori scenario je ovaj po kome niko ništa ne preduzima i po kome je navedeno ponašanje ne samo uobičajno, već i potpuno normalno.

Južna Morava je na samrti i traži za sebe lek.

No, ima li ga u ovoj i ovakvoj situaciji?

Anđelija STOJKOVIĆ

Tekst "Hronika jedne reke: Od Južne do 'Tužne Morave'", autorke Anđelije Stojković, objavljen je na portalu KTJS, 17. marta 2020. godine

Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portal^u KTJS

ALEKSANDROVAČKO JEZERO – EKOLOŠKA KATASTROFA SVAKOG SISTEMA

Zbog brojnih ekonomskih, socijalnih i političkih problema, u zemljama Balkana malo se prostora ostavlja važnim temama poput ekologije i očuvanja prirodnih resursa. Takva je situacija i u Srbiji. O tome svedoče česte ekološke katastrofe u svim delovima zemlje. Jedna od njih se nalazi na sedam kilometara od Vranja. Reč je o

Aleksandrovačkom jezeru, koje više od jedne decenije nije sanirano i nema svoj status.

Početak 2019. godine, kada je reč o ekologiji u vranjskoj opštini, obeležile su pompezne najave gotovo svih medija na jugu Srbije vezane za resanaciju Aleksandrovačkog jezera.

Podććanja radi, Grad Vranje je dva meseca pre toga objavio javni poziv. Usvojena je ponuda Instituta "Vinča" sa partnerima "Hidrogeoeoko" iz Beograda i "Geolider" iz Bujanovca, kompanija

koje su, pored Grada Vranja i "Vinče", članovi Konzorcijuma za izradu projektno-tehničke dokumentacije. Reč je o javnoj nabavci broj 404-112/1807/1.

Rok za izradu projektno-tehničke dokumentacije je 13 meseci, a investicija sa PDV-om vredna je 11.337.000 dinara, ili nešto manje od 100.000 evra.

S obzirom da se u pomenutom periodu ništa od radova na izletištu kod Aleksandrovačkog jezera nije moglo videti golim okom, portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS) pokušao je da istraži da li je bilo šta raćeno na ovoj nekada atraktivnoj turističkoj destinaciji.

Gradski većnik za ekologiju u Vranju, Danijel Vasiljević, najpre je rekao da zna "da se tu nešto menjalo" i da će podatke, ćim ih dobije, poslati redakaciji portala KTJS, zahtevavši da mu se preciziraju pitanja. A potom je, u

SMS poruci, napisao: "Prosledio sam pitanja, ali još uvek nemam odgovore. Zato vam ne odgovaram".

Vasiljević je kontaktiran još nekoliko puta, ali se nije javljao na telefon.

Isti model ponašanja primenio je i Slavoljub Stojmenović, pomoćnik gradonačelnika za urbanističke poslove, koji je pre 13 meseci često o ovoj temi davao izjave medijima, dok se na pozive novinarke portala KTJS nije javljao.

Govorio je da je osnovni cilj resanacije jezera izrada projektne dokumentacije i trajno rešavanje njegovog statusa uz prateće radove po toj dokumentaciji.

"Potrebno je obezbediti stabilno vodosnabdevanje jezerima tokom leta, kada je smanjeno snabdevanje površinskim i podzemnim vodama, čime će biti omogućen konstantan dotok vode tokom cele godine i onemogućeno stvaranje cijanobakterija. S obzirom na novonastalu vrednost Aleksandrovačkog jezera za lokalno stanovništvo i njegov

potencijal za turističke aktivnosti i rekreaciju, Vranje želi izvršiti sve neophodne istrage i radove koji bi omogućili ponovno korišćenje Aleksandrovačkog jezera, kako za navodnjavanje, tako i u turističke svrhe", objašnjavao je Stojmenović tada, a njegove reči prenelo nekoliko portala.

On se vezivao za odluke sastanka Stalnih konferencija gradova i opština, održanog decembra 2018. godine u Beogradu, na kome je skrenuta pažnja na rešavanje problema voda za piće, otpadnih voda i vodenih akumulacija od strane državnog sekretara Ministarstva za zaštitu životne sredine, Ivana Karićana, pošto je to osnov za otvaranje Poglavlja 27. od strane Evropske unije (EU).

Ministarka za evropske integracije u Vladi Srbije, Jadranka Joksimović, 21. januara ove godine takođe se bavila uslovima za otvaranje Poglavlja 27.

"Podnošenjem pregovaračke pozicije za poglavlje koje se tiče zaštite životne sredine i klimatskih promena, napravljen

je značajan korak napred, jer se radi o veoma zahtevnom i kompleksnom pregovaračkom poglavlju. Njegova izrada trajala je skoro tri godine, uz učešće 28 institucija, zbog čega predstavlja najkompleksniji dokument koji smo do sada predstavljali EU. Sadrži više od 1.600 strana", rekla je.

Nepoznato je, međutim, da li se među dokumentima predatim Evropskoj komisiji nalazi i projekat o resanaciji Aleksandrovačkog jezera.

Pošto je nosilac projekta o resanaciji jezera Institut "Vinča" u Beogradu, portal KTJS kontaktirao je dr Milana Kragovića, naučnog saradnika, koji se novinarki ljubazno obratio mejlom. Napisao je:

"Pre svega, puno vam hvala na

interesovanju za ovako jedan važan projekat od nacionalnog značaja. Obaveštavam vas da će vam detaljno obaveštenje sa svim neophodnim informacijama biti dostavljeno do 19. februara 2020. godine, i ovom prilikom vam se izvinjavamo zbog kašnjenja, s obzirom da ste te informacije tražili do 17. februara 2020. godine. Razlog za odlaganje je taj što čekamo saglasnost Grada Vranja, kao i ostalih članova Konzorcijuma ("Hirogeoeko inženjering doo" i "Geolider doo"), kako bismo vam poslali zajedničko obaveštenje".

Nakon isteka roka koji je sam odredio, Kragović kaže da "ne može da portalu KTJS dostavi informacije", tačnije saopštenje o onome šta se sve radilo – "dok svi članovi Konzorcijuma ne daju pisanu saglasnost za to".

IZLETNICI

Uprkos svemu, ljubitelji prirode, kad god su u prilici, odlaze na izletišta kod Aleksandrovačkog jezera. Zanimljivo je i da radi restoran u kome su na meniju riblji specijaliteti. Zar baš ta slika ne govori više od prezentacije projektno-tehničke dokumentacije o resanaciji jezera? Uostalom, novac za sve projekte i sve što je rađeno platili su poreski obveznici Vranja i Srbije.

Usmeno su se svi složili, ali je ostalo da preduzeće "Geo lider" iz Bujanovca dostavi "Vinči" i pisanu saglasnost, dok su Grad Vranje i preduzeće "Hidrogeoeko" iz Beograda to učinili.

Kragović, međutim, ne želi da otkrije ime osobe koja je poslala saglasnost, ali kaže da je "nemoguće da većnik za ekologiju Danijel Vasiljević nema informacije o svemu što je urađeno".

"Uostalom, i ostali članovi Konzorcijuma znaju šta su radili, pa možete i njih da kontaktirate", reči su Milana Kragovića.

Miroslav Krmpotić, direktor preduzeća "Hidrogeoeko", potvrdio je da je dostavio podatke koje je "Vinča" od njega tražila – da je rađeno na ispitivanju bunara – ali da "ne razume zašto se to saopštenje ne prosleđuje medijima".

Sličnog mišljenja je i Ivan Stoilković, direktor "Geo lidera", koji će to uraditi kada završi posao koji nije vezan za jezero, ali da "u tom dokumentu nema ničeg spornog što mediji ne bi trebalo da objave".

"Znate, tako vam je to u državnim firmama", rekao je Stoilković.

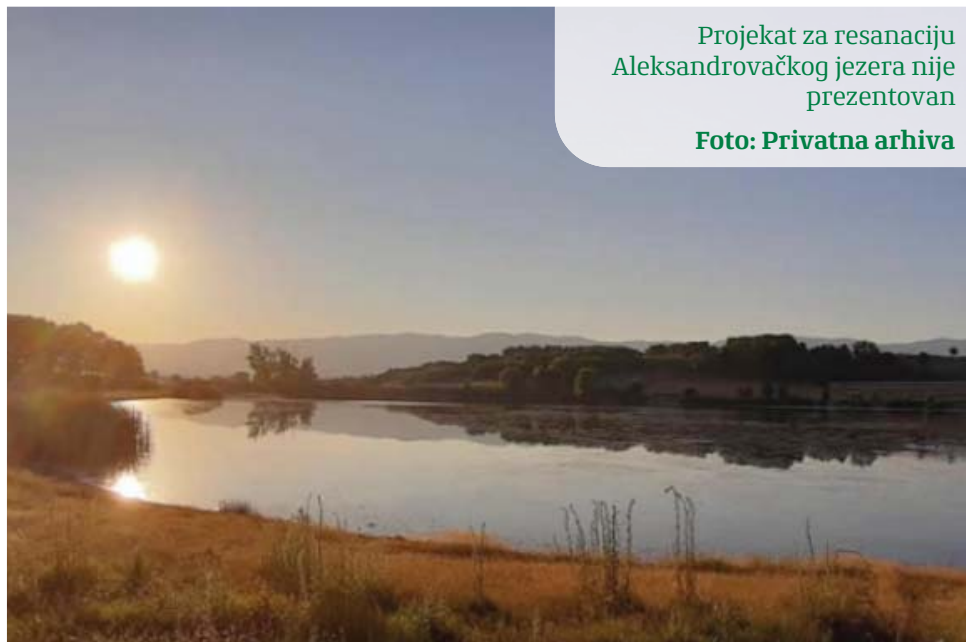
Verovatno bi bilo važno sačekati saopštenje iz "Vinče" sa potpisima svih članova Konzorcijuma o projektno-tehničkoj dokumentaciji, da su svi prethodni projekti o revitalizaciji Aleksandrovačkog jezera dali rezultate.

Sada već davne 1987. godine, prema tadašnjem Prostornom planu, prostor kod Aleksandrovačkog jezera bio je namenjen za područje lokalnog izletišta. Regulacionim planom iz 1997, jezero je proglašeno za područje lokalnog izletišta, sportsko-rekreativnog centra i vikend-naselja. Shodno tome, uređenje prostora je u skladu sa očuvanjem prirodnih lepota i ambijenta od značaja, gde se prostor urbanizuje, a opet ostaje u prirodnom okruženju i spaja s njim. Po ovom planu, prostor oko jezera je namenjen za rekreaciju, sport i ugostiteljske objekte. Od sportskih terena planirani su tereni za odbojku, košarku i tenis, a od pratećih objekata – parkovi za decu sa pratećim rekvizitima.

Projekat za resanaciju
Aleksandrovačkog jezera nije
prezentovan

Foto: Privatna arhiva

Planirana je i ergela.

Tada su odobrena sredstva u iznosu od 73 miliona dinara, a za prvu fazu utrošeno je 60 miliona. Investitori su bili "EKO fond" i "Republička direkcija za vode". Izvođač radova je bilo "Preduzeće za puteve" iz Vranja, dok je projekat delo "Zavoda za urbanizam" u Vranju.

Januara 2008. godine, Institut za vodoprivredu "Jaroslav Černi" iz Beograda prezentovao je obimnu generalnu studiju naručiocu posla – opštini Vranje – o

revitalizaciji Aleksandrovačkog jezera. Vrednost ove investije je 25 miliona dinara. Te godine, međutim, došlo je do prvog velikog zagađenja jezera kada se i dogodio prvi veliki pomor ribe. Šteta nikada nije procenjena, a uginulo je više od 1,5 tone ribe.

Od tada pa do 2016, svi neuspesi oko revitalizacije jezera vezuju se za Demokratsku stranku u Vranju i Igora Andonova, koji je u periodu od 2008. do 2012. bio zamenik gradonačelnika Vranja i inicijator za sanaciju jezera.

Projekat po kome je rađena sanacija jezera košta poreske obveznike Grada milion evra. Od 2010. do 2013. godine na sanaciju Aleksandrovačkog jezera potrošeno je milion evra.

Ono što je naučnike zanimljivo jeste da u jezeru ima i algi koje potiču iz voda Afrike i do tada su primećene u Vojvodini, ali u veoma malom obimu. Prilikom uzorkovanja vode, koja je 2013. bila bukvalno zelena, ustanovljeno je da u jednom litru vode ima čak 206 miliona bakterija. Zbog toga je došlo do pomora ribe, a pretila je opasnost i po ljude. Ukoliko se stanovništvo hrani ribom ili se kupu u jezeru, to može dovesti do poremećaja u ljudskom organizmu. Stradaju koža, jetra, dolazi do nesvestice, vrtoglavice i gušenja.

Godine 2012, nakon velikog pomora ribe u jezeru, odgovornost je svaljivana na Opštinsku organizaciju sportskih ribolovaca "Veternica" u Leskovcu, koja je bila zadužena da upravlja jezerom.

Aleksandrovačko jezero je i danas idealno stanište za

razmnožavanje modrozelenih algi. Voda je topla, plitka, a zemljište ispod je prirodno slano. Prvo pojavljivanje ovih mikroorganizama primećeno je nakon čišćenja jezera 2010. godine. Naučnici od 2011. godine upozoravaju na rizično poribljavanje jezera, jer su alge nepredvidive. Mogu da procvetaju, ali to i ne mora biti slučaj. Sve vreme jezero predstavlja opasnost po živi svet. Još uvek je tu tabla sa natpisom da je voda zabranjena za kupanje i pojenje stoke.

Niko do danas za neuspele projekte za resanaciju jezera, kao i za ugrožavanje zdravlja ljudi i ribe, nikada nije snosio odgovornost.

Kada su članovi Gradskog veća Vranja na 192. sednici usvojili nacrt budzeta za 2020. godinu od 2,7 milijarde dinara, objašnjeno je da ne postoji tačna cifra za resanaciju Aleksandrovačkog jezera. Novinarima je rečeno da će značajna sredstva biti izdvojena za razradu projektne dokumentacije. Ta značajna sredstva odnose se na

rekonstrukciju Bolnice i resanaciju Aleksandrovačkog jezera.

Aleksandrovačko jezero je veštačka akumulacija na 7-8 kilometara jugozapadno od Vranja. Dugo je 500 metara, najveća širina mu je 250 metara, površina oblika elipse iznosi oko 0,12 kvadratnih kilometara. Prosečna dubina je oko 2,5 metra.

Napravljeno je 1964. godine, za potrebe navodnjavanja po sistemu "kap po kap" poljoprivrednog kombinata "Poljoprodukt", koji se prvobitno

starao o jezeru.

Jezero je nakad bilo omiljeno izletište Vranjanaca. Potom je dugo vremena bilo zapušteno. U više navrata je bilo velikih pomora ribe, više puta je urađivano, prema različitim tehničkim rešenjima, i poribljavano. Poslednji veliki pomor ribe dogodio se u decembru 2012. godine, ispod zaleđenog jezera.

Slavica CVETKOVIĆ

Tekst "Aleksandrovačko jezero – ekološka katastrofa svakog sistema", autorke Slavice Cvetković, objavljen je na portalu KTJS, 2. marta 2020. godine

Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portal^u KTJS

SVETSKA ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU PRIRODE ADRIJA: TREBA ZAUSTAVITI PODSTICAJE ZA SVE VRSTE MALIH HIDROELEKTRANA I TAKO OGRANIČITI NJIHOVO NEKONTROLISANO ŠIRENJE I UNIŠTAVANJE NAŠIH REKA

Nakon što su aktivisti Inicijative "Odbranimo reke Stare planine" ukazali da je Zakon o izmenama i dopunama Zakona o planiranju i izgradnji namerno napisan preširoko i ostavlja mogućnost da se mini-hidroelektrane grade i van prostornih planova, reagovali su iz Ministarstva građevine saopštenjem da je prihvaćen amandman kojim je precizirano da se radi samo o izgradnji objekata za proizvodnju energije iz biomase.

Predlog izmena i dopuna Zakona o izgradnji ostavlja mogućnost za tumačenje i moguće zloupotrebe, priznaju u Ministarstvu građevine, te su uvažene žalbe građana. U zakon je uvršten amandman koji precizira odredbe u vezi sa pripremom

urbanističkog projekta.

Cilj predloženih izmena bio je da se preciziraju odredbe zakona u pogledu mogućnosti korišćenja energetskih potencijala poljoprivrednih gazdinstava, odnosno da se omogući efikasno održivo korišćenje biomase i drugog otpada koji se javlja u poljoprivrednoj proizvodnji. Na ovaj način podstiče se energetska efikasnost, održivo upravljanje otpadom i smanjuju negativni uticaji na životnu sredinu u poljoprivrednoj proizvodnji – saopštavaju iz Ministarstva.

Svesni propusta a kako bi, kako kažu, usvojeni zakon bio što kvalitetniji i kako bi se izbegle moguće dvosmislenosti, uvaženi su razlozi da predložena norma ostavlja mogućnost za tumačenje

i moguće zloupotrebe.

Iako je odlukom Ministarstva građevine izgradnja mini-hidroelektrane na reci Jelašnici kod Surdulice zabranjena, mehanizacija se "pojavila" i krenula sa radovima, što je izazvalo proteste i revolt građana.

"Tončev gradnja" i "Igis Grin" su krenuli sa radovima, iako postoji zabrana Ministarstva građevinarstva do 2020. godine. Urađeno je ravnjanje terena, iako postoji zabrana na tom mestu i na delu od pet kilometara.

Investitor mini-hidroelektrane je firma "Igis Grin" iz Beograda, koja je i prijavila radove prošle godine, ali, kako kaže predstavnik ove firme koji se javio redakciji Južnih vesti na telefon preduzeća, dozvola za ovu malu hidroelektranu prodana je prošle godine.

"Ja sam prijavio radove i prodao. Vi se za*ebavate sa mnom, ja sam to prodao, nemam sa time ništa. Slušajte, nemojte više da me zovete, ja nemam veze sa tim", ljutito je iskomentarisao predstavnik firme koji nije želeo da se predstavi.

Dozvola je prodana preduzeću "Tončev gradnja", potvrdio je za Južne vesti vlasnik firme Novica

Tončev, koji je istovremeno i predsednik Skupštine opštine Surdulica, na čijoj teritoriji se gradi mini-hidroelektrana.

On je potvrdio da postoji zabrana Ministarstva građevine za područje reke Jelašnice, ali kaže da je dozvola za gradnju izdata pre zabrane, tako da opština od tada ne izdaje dozvole.

"Postojeća elektrana ne ugrožava branu i izdata je dozvola još pre pet godina, i više. Ministarstvo može da naloži opštini da poništi tu dozvolu, ali da isplati investitora, a to dosad nije uradilo i investitor je uredno prijavio početak radova još prošle godine", kaže Tončev.

Ima odgovor i zbog čega je Ministarstvo građevine zabranilo izdavanje dozvola za ovo područje.

"Građani Jelašnice treba da se zapitaju zašto je Ministarstvo zabranilo izdavanje dozvole za to područje, a ja ću vam reći da je tu Ministarstvo planiralo izgradnju brane za vodosnabdevanje Vladičinog Hana", kaže Tončev.

Predsednik Skupštine opštine Surdulica dodaje da poseduje svu dokumentaciju i prepisku sa Ministarstvom građevinarstva, ali da će, s obzirom da je na putu,

novinaru Južnih vesti sve papire dostaviti – naknadno.

Meštani sela Radovnica i Donji Stajevac u opštini Trgovište, ali i ljubitelji prirode, protiv su izgradnje mini-hidroelektrana na njihovoj teritoriji, ali nadležne to nije sprečilo da krenu sa radovima na reci Tripušnjici u Donjem Stajevcu. Istovremeno, u fazi izgradnje je i mini-hidroelektrana u selu Radovnica, gde radove stopiraju meštani.

Izgradnja mini-hidroelektrana na reci Pčinji i njenim pritokama počela je pre više od decenije, do sada je izgrađeno pet hidroelektrana, tri na reci Tripušnjici, jedna na Lesničkoj i jedna Koćurici, a jedino gde ih još uvek nema je Kozjedolska reka, od 38 potencijalnih lokacija za izgradnju na teritoriji opštine Trgovište.

Jedan od najvatrenijih boraca za očuvanje reke Pčinje, Srboljub Zlatković, kaže da je u Radovnici desetak puta dolazila policija da interveniše zato što se meštani okupe i naprave ljudski štit kada radovi treba da počnu, i sada je u toku sudski proces, dok je u Donjem Stajevcu izgradnja krenula bez otpora jer su ljudi pasivni i u strahu.

Zlatković dodaje da ima dosta

propusta u građevinskim dozvolama i da je on sam kao laik u dokumentaciji pronašao otvoreno kršenje zakona.

U dokumentu "Uslovi zaštite prirode" koji ide uz svaki projekat piše da cevovod ne sme da se položi u korito reke jer se reka devastira dok se gradi. Na Kozjedolskoj reci, gde smo osporavali izgradnju, stoji u dozvoli "cevovod će biti postavljen u korito Kozjedolske reke".

"Ja sam kao građanin podneo krivičnu prijavu protiv zloupotrebe službenog položaja i poneo potpise koje sam sakupljao protiv izgradnje, to se odugovlačilo dok od tužilaštva nisam dobio odgovor kako nisu pronašli elemente krivičnog dela", priča Zlatković.

On je do sada sakupio stotinak potpisa protiv izgradnje mini-hidroelektrana. Postoji i stranica na društvenim mrežama "Reka Pčinja i njena priroda" i ona okuplja ljubitelje prirode koji se zalažu za očuvanje ove reke. Ali, kako i sam Zlatković kaže, kada je počelo da se gradi na ovom području niko nije imao svest o tome koliko je štetno, ljudi tek sad počinju da se bude, a on je odnedavno stupio u kontakt i sa

ljudima iz inicijative "Odbranimo reke Stare planine".

Aktivista za očuvanje reka i poznavalac riba, Goran Tokić, kaže da je Pčinja dragocena rečica zbog endemskih vrsta koje žive u njoj.

"Upravo tu žive neke ribice i vodozemci kojih nema nigde više, bukvalno 20 do 30 kilometara

toka i to je kraj. Tu živi makedonska pastrmka, potočna mrena, sve su endemi. I kad neka država ima to – to se štiti na sve moguće načine. A to se trenutno uništava zato što je 'bogu iza nogu' i baš ih briga što ima 7-8 endemskih vrsta", kaže Tokić.

Predsednik opštine Trgovište, Nenad Krstić, potvrđuje da su dve mini-hidroelektrane u fazi

izgradnje, ali o tome da su meštani stopirali radove u Radovnici ne govori.

A na pitanje Južnih vesti "ko su investitori", odgovara da ih ne poznaje.

"Stvarno ne znam, znam da je investitor iz Beograda. Oni su se menjali, prvo je bio iz Pančeva, pa iz Niša, sada je iz Beograda, ali stvarno ne mogu da vam kažem, ja lično ne poznajem investitora", rekao je Krstić.

Ni urbanistička služba na koju je predsednik opštine uputio nije se odazvala, tako da su detalji o lokacijama i građevinskim dozvolama nepoznati.

Zbog zabrinutosti štetom koju bi izgradnja hidroelektrana mogla da nanese ljudima i sredini, oglasila se i Narodna stranka iz Trgovišta ističući kao problem, pored gubljenja reka, još i to što u izgradnji mini-hidroelektrana nema zapošljavanja, jer sistemi rade automatizovano sa najviše jednom osobom koja je upošljena za održavanje a korist imaju samo investitori.

Borci protiv izgradnje malih hidroelektrana u opštini Trgovište tvrde da investitor nema sve potrebne dozvole za gradnju MHE "Pročovci 3" na reci

Tripušnici kod Donjeg Stajevca, iako su radovi u toku.

Bujanovačkim su dostavili mapu sa označenim lokacijama predviđenim za izgradnju elektrana.

Meštani su se obraćali i Ministarstvu za zaštitu životne sredine, zatraživši da i preostala teritorija opštine Trgovište bude proglašena Predelom izuzetnih odlika "Dolina Pčinje", sa ciljem da se zaustavi gradnja malih hidroelektrana i zaštititi priroda.

U odgovoru se navodi da je Zavod za zaštitu prirode Srbije dostavio Ministarstvu novu Studiju zaštite Predela izuzetnih odlika "Dolina Pčinje", koja predviđa nove granice područja, odnosno proširenje na 3.344 hektara teritorije opštine Bujanovac i 884 hektara opštine Trgovište.

Međutim, čak ni zaštićena područja nisu pošteđena poštasti zvane mini-hidroelektrane, jer, kako poručuju iz Ministarstva, za njih jeste neprihvatljiva izgradnja mini-hidroelektrana u zaštićenim područjima, ali nije zabranjena.

Ovo takođe predstavlja potencijalnu mogućnost izgradnje male hidroelektrane u dolini Pčinje na teritoriji

Bujanovca.

U predelu Pčinje izgradnja elektrana je započela pre više od deset godina.

Svetska organizacija za zaštitu prirode Adrija (WWF) saopštila je da privatni investitori mini-hidroelektrana šire lažne vesti i demantuje njihove tvrdnje da male hidroelektrane ne utiču

negativno na prirodu i da WWF podržava njihovu izgradnju.

Poslednjih desetak godina svedočimo sistemskom uništavanju reka i potoka usled ekspanzije malih hidroelektrana, navodi se u saopštenju WWF i dodaje da su u Srbiji i celom regionu prisutni problemi uzrokovani nekontrolisanom izgradnjom mini-hidroelektrana.

WWF NE PODRŽAVA MALE HIDROELEKTRANE

Svetska organizacija za zaštitu prirode Adrija (WWF) saopštila je da privatni investitori mini-hidroelektrana šire lažne vesti i demantuje njihove tvrdnje da male hidroelektrane ne utiču negativno na prirodu i da WWF podržava njihovu izgradnju.

Poslednjih desetak godina svedočimo sistemskom uništavanju reka i potoka usled ekspanzije malih hidroelektrana, navodi se u saopštenju WWF i dodaje da su u Srbiji i celom regionu prisutni problemi uzrokovani nekontrolisanom izgradnjom mini-hidroelektrana.

Za razliku od tvrdnji investitora iznetih u tekstu koji je ranije objavio Tanjug, u WWF fondu kažu da je šteta koju mini-hidroelektrane čine prirodi i širem društvu izuzetno velika – od uništavanja rečnih korita, zarobljavanja reka u cevi, gubitka biološke raznovrsnosti i devastacije okolnog područja, do ugrožavanja izvora pitke vode i opstanka lokalnog stanovništva.

"Zbog svega navedenog, WWF nikako ne može podržati izgradnju malih hidroelektrana", poručuje ta organizacija, dodajući da se uvek transparentno zalagala za održivo korišćenje obnovljivih izvora energije.

Za razliku od tvrdnji investitora iznetih u tekstu koji je ranije objavio Tanjug, u WWF fondu kažu da je šteta koju mini-hidroelektrane čine prirodi i širem društvu izuzetno velika – od uništavanja rečnih korita, zarobljavanja reka u cevi, gubitka biološke raznovrsnosti i devastacije okolnog područja, do ugrožavanja izvora pitke vode i opstanka lokalnog stanovništva.

"Zbog svega navedenog, WWF nikako ne može podržati izgradnju malih hidroelektrana", poručuje ta organizacija, dodajući da se uvek transparentno zalagala za održivo korišćenje obnovljivih izvora energije.

WWF ponavlja stav da treba zaustaviti podsticaje za sve vrste malih hidroelektrana i da na taj način treba ograničiti njihovo nekontrolisano širenje i uništavanje naših reka.

"Trenutna politika podsticaja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora odgovara isključivo investitorima u male hidroelektrane, značajno ograničavajući proizvodnju iz drugih obnovljivih izvora, poput sunca i vetra. Štaviše, što je manja instalisana snaga postrojenja, to je veća podsticajna otkupna cena struje, čime se

dodatno povećava pritisak na reke, jer je investitorima u interesu da sagrađe što više postrojenja manje instalisane snage. To često podrazumeva stavljanje nebrojenih kilometara reka u cevi. U prilog tome govori i činjenica da je 95 odsto sagrađenih mini-hidroelektrana snage ispod 1 MW", pojašnjava Nataša Milivojević iz WWF Adrija.

Analiza ulaganja u male hidroelektrane, koju je 2018. godine uradila organizacija Bankwatč, pokazuje kako se većina takvih projekata u Srbiji finansira novcem stranih banaka, a posebno grupa Erste Banke (Austrija) i UniCredit Banke (Italija).

"Investitori često napominju kako su mini-hidroelektrane bitne za energetska budućnost Srbije. Ipak, sve analize pokazuju da je njihov doprinos energetske stabilnosti Srbije zanemarljiv. Postojeće male hidroelektrane u proseku proizvode manje od 0,8 odsto ukupne električne energije, a kada bi se sve planirane izgradile, taj iznos ne bi premašio tri odsto".

U WWF-u ističu da bi zauzvrat hiljade kilometara reka bilo izgubljeno.

"Ipak, rešenje postoji. Vladi Srbije već smo predložili da se iz Uredbe o podsticajnim merama za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, trajno ukinu podsticaji za male hidroelektrane i povećaju kvote za druge obnovljive izvore energije, poput vetra ili sunca. Time bi se dugotrajno doprinelo boljem energetsom miksu, te stabilizaciji celog sistema. Osim toga, ulaganjima u energetske efikasnost i modernizaciju elektroenergetskog sistema povećala bi se dostupnost električne energije, umesto uništavanjem naših reka", zaključuje Milivojević.

Vlada Srbije, kako je navedeno, sada ima jedinstvenu priliku da

izmeni Uredbu o podsticajnim merama za proizvodnju električne energije iz OIE i isključi iz nje male hidroelektrane. Na taj način poslala bi jasnu poruku da je očuvanje biodiverziteta jedan od strateških prioriteta Srbije, odnosno zaštita vodnih resursa kojim obiluje.

Istovremeno, zaustavljanjem dalje izgradnje malih hidroelektrana stali bi uz građane koji su putem protesta i drugim javnim nastupima, jasno pokazali da žele da zaustave dalje uništavanje reka Srbije, navedeno je u saopštenju.

Izvor: Južne vesti/Večernje novosti/Tanjug/Bujanovačke

Tekst "Svetska organizacija za zaštitu prirode Adria: Treba zaustaviti podsticaje za sve vrste malih hidroelektrana i tako ograničiti njihovo nekontrolisano širenje i uništavanje naših reka", objavljen je na portalu KTJS, 25. februara 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalnu KTJS**

MALE HIDROELEKTRANE – BEZNAČAJNA KORIST I OGROMNA EKOLOŠKA ŠTETA

Male hidroelektrane – beznačajna korist i ogromna ekološka šteta. Tako u nekoliko reči efekat koji male hidroelektrane imaju na energetske sektor i životnu sredinu opisuju stručnjaci, pozivajući se na studije rađene u Evropskoj uniji (EU) i Srbiji.

"Vi kad zahvatite vodu, pa je vodite nekoliko kilometara kroz cevi, pa je propustite kroz turbine i vratite u vodotok, ne proizvodite nikakvo zagađenje, ali oni koji zagovaraju izgradnju malih hidroelektrana izbegnu da kažu da to što odvođenje vode čini potpuno uništava život, odnosno čini ekocid u tim vodotocima", za Radio Slobodna Evropa (RSE) objašnjava dekan Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Ratko Ristić, koji je sa grupom profesora tog fakulteta u oktobru 2018. uradio studiju "Male hidroelektrane derivacionog tipa: beznačajna energetska korist i nemerljiva ekološka šteta".

I dok je u Srbiji planirana izgradnja ukupno 856 mini-hidroelektrana, prema Katastru Elektroprivrede Srbije, studije rađene u EU i Srbiji ukazuju na negativan uticaj koje male hidroelektrane imaju na životnu sredinu.

Štetan uticaj MHE prepoznaje i Ministarstvo zaštite životne sredine Srbije. U odgovoru dostavljenom RSE navode da su "negativni efekti MHE po prirodu i životnu sredinu nesumnjivi i da bitno negativno utiču na akvatične ekosisteme i živi svet koji tu obitava, posebno ukoliko se ima u vidu način na koji su pojedine MHE izgrađene".

Za to vreme, privatnim kompanijama koje proizvode električnu energiju iz malih hidroelektrana, Elektroprivreda Srbije je u periodu od pet godina isplatila više od 58 miliona evra kroz naknadu za subvencionisane proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora koju plaćaju građani Srbije

kroz mesečne račune za struju.

Većina malih hidroelektrana koje su izgrađene u Srbiji ili koje se tek grade su derivacionog tipa (grade se u brdsko-planinskim predelima, kod vodotoka sa velikim padovima; prim. aut.) i to u zaštićenim prirodnim područjima, kao što su nacionalni parkovi i parkovi prirode.

U studiji organizacije riverwatch.eu, koja se bavi zaštitom reka u Evropi u okviru posebnog ekološkog master plana za reke u regionu Balkana (organizacija pod terminom Balkan podrazumeva države:

Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Albanija, Makedonija, Bugarska, Grčka, Turska; prim. aut.), navodi se da su reke Balkana "evropsko svetište za ribe", kao i da 113 ugroženih ribljih vrsta živi upravo u rekama na potezu od Slovenije do Grčke.

Na Bistarskoj reci u opštini Bosilegrad, 2013. godine počela je gradnja prve od sedam mini-hidroelektrana.

Investitor je beogradska firma "Best enerđži", sa kojom opština ima dogovor o zapošljavanju. Sredstva su obezbeđena za svih

MHE: Uništavanje staništa
ribljih vrsta

Foto: Radio Slobodna Evropa /
Jugmedia / CINS / Vranjenews

sedam hidroelektrana, bez obzira što ova opština nije ušla u državni plan za izgradnju mini-hidrocentrala.

Početkom 2019, tamošnja ekološka udruženja organizovala su protest, tražeći između ostalog da se ispita kako male hidroelektrane zagađuju životnu sredinu.

Lokalna vlast, predvođena Vladimirom Zaharijevim, predsednikom opštine Bosilegrad, odgovorila je istovremenim kontraprotestom – pravdajući investiture koji su na teritoriji Bosilegrada izgradili četiri mini-hidroelektrane, i grade još toliko.

U opštini su između 2010. i 2013. godine izdali građevinske dozvole za šest malih hidroelektrana – Virovci, Reka 1, Bistar, Branjovica, Tlamino i Gradište.

Na osnovu dopisa Botjua, početkom 2018, predstavnici Zavoda za zaštitu prirode izašli su u kontrolu završenih i hidroelektrana u izgradnji. Tom prilikom su utvrdili da navedene hidroelektrane nemaju neophodne uslove zaštite prirode.

U opštini tvrde da za izgradnju hidroelektrana, prema tada

važecim propisima, uslovi zaštite prirode nisu bili potrebni, jer su bili sastavni deo vodnih uslova izdatih od strane Republičke direkcije za vode, navodi se u odgovoru Centru za istraživačko novinarstvo (CINS).

Međutim, nakon obilaska Zavoda, usledio je nadzor inspekcije Ministarstva zaštite životne sredine, koja se u novembru iste godine obratila Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, tvrdeći da su dobijene građevinske dozvole suprotne Zakonu o zaštiti prirode.

Početkom januara iz Ministarstva su novinarima odgovorili da su prijave Ministarstva zaštite životne sredine u radu.

Na pitanje novinara da li su uslovi zaštite prirode bili potrebni u trenutku izdavanja građevinskih dozvola, iz ministarstava nisu odgovorili do objave teksta.

Zavod je utvrdio još nepravilnosti.

Dok su na nekim hidroelektranama riblje staze, koje bi trebalo da omoguću slobodan protok ribe, zatvorene drvenom pregradom, prilikom izgradnje jedne hidroelektrane uklonjena je vegetacija kraj reke.

"Degradacija obale ima posledice po čitav ekosistem", rekla je za CINS Jelena Čanak Atlagić, istraživačica na Institutu za biološka istraživanja.

Ona je dodala da se pregrađivanjem ribljih staza ometa prirodno kretanje, hranjenje i razmnožavanje ribljih vrsta.

"Uništavanje staništa može uzrokovati potencijalni nestanak ribljih vrsta koje su od značaja lokalnoj zajednici za turizam i rekreativni ili sportski ribolov, a to dalje može da ima ekonomske posledice – manje ribolovnog turizma, manje novca", objasnila je Atlagić.

Izmeštene iz naselja, hidroelektrane Bosilegrada, jedne od najsiromašnijih opština na jugu zemlje, nadovezuju se jedna na drugu, ostavljajući uz reku red dugih plastičnih cevi. Jedna od njih, možda i najlepša od svih, elektrana Virovci, nalazi se blizu zaštićenog rezervata prirode Jarešnik, šume retkog crnog bora na Dukat planini.

Građevinska dozvola za njenu izgradnju našla se među osporenima od strane inspekcije Ministarstva zaštite životne sredine.

Izvor: Radio Slobodna Evropa / Jugmedia / CINS / Vranjenews

Tekst "Male hidroelektrane – beznačajna korist i ogromna ekološka šteta", objavljen je na portalu KTJS, 25. februara 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalju KTJS**

MARGINALIZOVANE GRUPE U DOBA PANDEMIJE COVID-19

EKONOMSKE POSLEDICE KORONAVIRUSA NA MALE PRIVREDNIKE U VRANJU – VELIKI GUBICI

Da je koronavirus uticao na životni standard svih građana sveta, kao i da konsekvence trpe privreda i ekonomija i države Srbije – logično, shodno pandemijskom karakteru – puno je ispričano, ali za pronalaženje argumenata za ovu tezu nije neophodno izaći iz Vranja. Dovoljno je obratiti pažnju na one koji od svojih poslova, malih biznisa, doslovce preživljavaju u sredinama kakva je Vranje, pa zaključiti da krize i druge forme svakojakih katastrofa najpre pogađaju siromašnije slojeve i marginalizovane članove našeg društva, skrajnute iz bilo kog razloga.

Čini se da je i državni vrh shvatio da ne rade svi u javnom sektoru, te je pronađen modus da se, koliko-toliko, pomogne upravo preduzetnicima koji porodice izdržavaju od svojih biznisa – paketom pomoći u vidu minimalnih zarada koje država daje poslodavcima, a oni

prosleđuju svojim zaposlenima.

Srđan Jovanović, jedan od vlasnika kafića "Korzo" koji se nalazi u vranjskoj pešačkoj zoni, za portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS) rekao je da su te minimalne zarade pomoć koja je direktno orijentisana prema radnicima, jer država uplaćuje neto platu a poslodavci plaćaju poreze i doprinose za tu neto zaradu. Dodao je da su to dobre mere pomoći, posebno ukoliko određeni ugovornički objekat nastavi sa radom u punom kapacitetu.

"Ali ako radiš smanjenog kapaciteta, kao mi, sa skraćenim radnim vremenom, posebno za vreme policijskog časa, a pride i ljudi, zbog situacije koja vlada, iz straha ne izlaze, ne druže se, ne borave u masi... Po mojoj proceni, bar još tri meseca nećemo uspeti da dostignemo pun kapacitet koji smo imali pre pandemije", kaže Jovanović.

On smatra da su dodatne mere koje bi njemu i ostalim malim privrednicima u Vranju olakšale poslovanje, radi što bezbolnijeg prevazilaženja loše ekonomske situacije tokom pandemije, upravo one odluke koje se tiču dobavljača.

"Da preduzeća na nivou lokalne samouprave imaju stav, ne mora to da bude zvanična odluka, na osnovu kog će da nas podrže, da ne bismo izgubili potrošače. Smatram da nikome ne ide u prilog da se masovno zatvaraju lokali, to povlači i masovno otpuštanje radnika, što nas sve vodi u začarani krug gde propadaju naša privreda i ekonomija", mišljenja je Jovanović.

Isključiv je u stavu da "država treba da stane iza nekih stvari".

"Dobavljačima moraš da se platiš ono što je isporučeno, u robi ili uslugama. I to je nesporno. Sporno je to što bi trebalo da državna preduzeća, tipa 'EPS', ili preduzeća na nivou lokalne samouprave, kao što su 'Vodovod' i 'Komrad', imaju neku relaksiraniju politiku prema potrošačima, u pogledu plaćanja usluga", predložio je Jovanović.

Apostrofirao je da bi od izuzetne važnosti bilo da manji

preduzetnici imaju opciju da dugovanja izmiruju u ratama, kao i da bi trebalo uzeti u obzir ako su sva potraživanja ranije, pre pandemije uzrokovane koronavirusom, na vreme izmirivana.

"Ako ja imam neki dug za prethodni period – a jasno se vidi da je pre toga sve redovno izmirivano, da nikakva zakašnjenja nisu postojala pre korone – on postoji jer nisam u mogućnosti da ga platim, ne zato što neću. Ti dugovi su sada došli na naplatu, što je za našu tekuću likvidnost veliko opterećenje jer još uvek ne posluje punim kapacitetom zbog aktuelnih odluka Vlade i Kriznog štaba", objašnjava ovaj vranjski ugotitelj.

Rekao je da su to dugovanja u iznosu od "više hiljada evra", po raznim osnovama, kao i da su oni "fiksni", a nastali u periodu od sredine marta meseca pa nadalje.

Istakao je da je sa drugom dvojicom vlasnika razgovarao, ali da za sada ne razmišljaju o zatvaranju lokala. Nisu, kaže Jovanović, napravili kompletan presek dugovanja, te će u odnosu na njega, kao i trenutne prihode, doneti odluku "da li вреди ući u rizik ili ne".

"Naredni period radićemo za državu i radnike, bukvalno bez zarade. Pre korone bilo je donekle podnošljivo, nas trojica vlasnika smo od ovoga živeli. Sada, kad je relaksiranija situacija u odnosu na prethodnih mesec ili mesec i po dana, ponovo je manja posećenost, samim tim smanjen je i prihod. Ranije do podneva prodamo 100 kafa, a sada 30, što znači da je 70 posto manji obrt. A troškovi za struju, kiriju, radnike, vodu i čišćenje ostaju isti", istakao je Jovanović.

Plate radnicima kafića "Korzo" nisu smanjivane od početka epidemije, "jer je država uplaćivala minimalne zarade koje su odmah njima prosleđivane". I broj radnika je ostao isti. Novi trošak koji se pojavio a koji nije postojao pre pandemije, podsetio je Jovanović, su sredstva za dezinfekciju.

Da virus nije uticao samo na ugostiteljsku delatnost, već, između ostalih, i na uslužnu, za portal KTJS govori Stefan Manasić, čija je porodica vlasnik teretane, pivnice i picerije, a svaki od objekata identičnog je naziva. Rekao je da je tokom pandemije njihova firma pretrpela gubitke, i to "velike", ali da nije upitan opstanak, niti je bilo pomisli o zatvaranju. Veruju da će

koronavirusu doći kraj.

"Korona je u drastičnoj meri uticala na rad naših firmi – ABC picerije, pivnice i teretane – a jedan od razloga je smanjenje broja mušterija zbog straha od virusa. Iako je u prvom talasu naš posao prvi bio na udaru, nismo radnicima uručivali otkaze, niti smanjivali plate. Nismo radili u toku vanrednog stanja, a i sam oporavak, i finansijski i u smislu ponovnog pridobijanja mušterija posle okončanja vanrednog stanja, bio je problem. U ovom drugom talasu većina ljudi se vratila, ali je i dalje prisutan strah, ne samo kod naših mušterija", istakao je Manasić.

Naglasio je da nam predstoji još veća kriza, kako za ovu tezu "već postoje naznake i biće teško svima".

"Ne mogu da kažem da nam država nije pomogla kroz isplate minimalaca, iskoristili smo tu mogućnost, ali je svakako gubitak veliki i ne možemo i dalje da se oporavimo", potvrdio je i Manasić da je za male privrednike u Vranju koronavirus "smrtonosan".

Sa druge strane, u "gradu pod Pržarom", što bi rekli romantici i lokalpatriote, ima i onih čiji biznis nije trepeo niti propao, o čemu

svedoči vlasnik jedne od vranjskih trafika.

"Meni posao dobro ide, ali ne želim da imam probleme sa vlašću", kratak je, ali veoma direktan bio naš sagovornik.

O još jednom od poslova na koje koronavirus nije ostavio veće finansijske reperkusije govori radnica iz prodavnice nošene odeće, u narodu poznate kao "seknd hend" (eng. second hand) radnje.

"Mišljenja sam da ako izuzmemo april mesec, naš poslodavac nije bio na gubitku. Pazari se nisu razlikovali od onih u 2019. godini. U našu radnju mušterije dolaze kao i pre korone. Naravno, uz poštovanje svih preventivnih mera", rekla je naša sagovornica koja je insistirala na anonimnosti.

Ipak, kako je objasnila, to što ta firma nije bila, kolokvijalno rečeno, "u minusu", očito nije zasluga samo naših sugrađanki i sugrađana koji su je revnosno posećivali i u njoj trošili svoj novac.

"Moglo bi se reći da su poslodavci čak profitirali. Nama, radnicima, država je isplaćivala minimalce, a plate koje smo zapravo zarađivali, normalno, nismo dobijali! Znači da nas je država

plaćala, a mi smo volontirali kod naših poslodavaca!", objasnila je ona.

Radnica pomenute prodavnice "polovne" odeće iz ličnog iskustva priča o načinima kojima, očito, pribegavaju pojedini poslodavci kako bi državnu pomoć namenjenu samo i isključivo radnicama i radnicima (koji su ionako mizerno plaćeni) preusmerili u svoj džep, vođeni najpre ličnim interesima, ponajmanje se obazirući na prava i potrebe zaposlenih.

"Da država nije dala pomoć za mala preduzeća, u aprilu ne bismo dobili platu. Primili smo minimalce, i da ih nije bilo, verovatno bi nam bile smanjene plate. Firma u kojoj ja radim zbog korone nije radila u aprilu i to je period kada je naš poslodavac pretrpeo štetu. Od maja meseca do danas sve normalno funkcioniše", rekla je ona.

A. M, radnik nekoliko vranjskih kafića, koji je, kako je rekao, iz "nužde" promenio posao konobara, kazao je da je pre pojave pandemije koronavirusa kafić, u kome je tad radio, poslovao "kako treba", a kad je sve stalo, pa i rad ovih ugostiteljskih objekata, "nekako se preživljavalo".

"Kao konobar imaš fin bakšiš jer ima mnogo ljudi. Za vreme prvog talas korone smo radili dene-dene, tako smo i pregrmeli taj period. Bilo je naporno, nemaš prihode a živiš od toga. Neke kolege imaju i decu, porodicu, što je veliki problem jer su morali da se zadužuju, a jedini izvor prihoda bio im je kafić", rekao je ovaj, sada već, bivši konobar.

Kasnije, nakon okončanja vanrednog stanja – prenosi nam ovaj mladić svoja iskustva – ljudi su iz straha retko svraćali u restorane, kafiće i slične ugostiteljske objekte, što je i ligično, a iz čega su proistekle, poslednično, i manje napojnice za konobare.

"Vlasnici lokala su konstantno održavali neku tenziju jer nema posla, kao da smo mi krivi što nam mušterije ne svraćaju da popiju kafu. Olakšavajuća okolnost je bila ta što smo osigurani, pa smo uzimali minimalce koje je isplaćivala država. Međutim, prvi je isplaćen tek aprila, a mi od 15. marta nismo radili", objasnio je A. M.

Otkrio je da je njegov nekadašnji poslodavac situaciju u toku vanrednog stanja "iskoristio maksimalno" i da su zaposleni, hteli to ili ne, takoreći volontirali,

umesto da budu u celosti plaćeni za svoj rad.

"A gazde kao gazde... oni su ovo iskoristili maksimalno, pričao sam sa kolegama. Mi smo marta radili do proglašenja vanrednog stanja, i ta polovina mesečne plate je trebalo da nam bude uplaćena. Oni su taj novac uzeli za sebe, gledali samo svoje interese, da ne kažem nešto prostodušnije, a radnici su se snalazili", objasnio je A. M. i potvrdio iskustvo slično onom radnice "seknd hend"-a.

U nekim lokalima organizuju se i žurke, ali opet postoji strah kod ljudi – objašnjava A. M – pa i dalje svi kafići ne rade punim kapacitetom kao pre krize zbog koronavirusa.

"U kafiću gde sam bio zaposlen, radio sam do 20. juna. Vlasnik je bio dužan da mi na račun uplati celu platu – jer se radi o minimalcu koji je država dala, ne o plati koju sam zaslužio radeći tog meseca – ali od toga nije bilo ništa. Na ruke mi je dao bednih 9.000 dinara – umesto, čini mi se, makar 19.000, koliko okvirno iznosi minimalna zarada – i rekao mi da imam manjak koji mi je odbijen. Moj poslodavac je bio zakupac tog lokala, i govorio je da mu se ne isplati da kafić radi, jer vlasnici nisu hteli da mu

Mali preduzetnici
"krpe kraj s krajem"

Foto: KTJS/Dušan Pešić

smanje kiriju za period kad kafić nije radio", prepričava sagovornik našeg portala svoje iskustvo.

Saša Cvetković, frizer čija se radnja nalazi u donjem delu grada, u ilici Jovana Hadživasiljevića, rekao je postoji naredba ne sme da brije ljude, dok skraćivanje frizura ničim nije uslovljeno.

"Kad je završen policijski čas, bilo je posla jer je ljudima, što se kaže, došlo vreme za šišanje još pre te dozvole za normalno kretanje ulicama. Bili su redovi ispred radnje, mušterije su poštovale distancu i druge mere koje je

propisala Vlada", rekao je Cvetković.

Iako je nakon toga usledilo malo zatišje, kako je rekao ovaj frizer, nije razmišljao o zatvaranju firme iako je bilo 30 do 40 posto manje posla. Kad je počeo drugi talas, "baš je bilo opasno" jer ljudi slabo izlaze, "neće ni u prodavnicu, iz straha, a kamoli da se ošišaju".

"Što se tiče mog zanata, ljudi moraju da se šišaju. Može čovek da preskoči jednom ili dva puta, ali... A koliko je korona uticala, recimo, na rad butika, nezgodno je da pričam s moje tačke gledišta.

Nema maturskih večeri, nema svadbi i slavlja, pa da čovek ode i kupi sebi nešto", dodao je Cvetković.

Naglasio je da mu je i te kako koristila pomoć države koja je isplaćivala gorepomenute minimalne zarade ("minimalac" po zaposlenom je 18.220 dinara, a na tu cifru plaćaju se doprinosi u iznosu od 60 posto) preduzetnicima koji su se za tu pomoć obratili.

Jedan od prodavaca na robnoj pijaci kod Bujkovskog mosta, koja je uklonjena za vreme policijskog časa i na njeno mesto instaliran parking, rekao je da je taj potez gradskih vlasti "mnogo loše uticao" na ekonomsku situaciju njegove porodice, kao i njegovih kolega kojima je prodaja na toj pijaci bila jedini izvor prihoda.

"Ja ne radim, žena ne radi, i nju su otpustili iz firme. Sin i snaja isto. Bilo je priče da će nas, koji smo prodavali robu na toj pijaci, gradonačelnik primiti na razgovor. Nije se desilo. A ni direktor 'Komrad'-a nije hteo da razgovara s nama, samo su, iz ovog preduzeća, kao razlog uklanjanja naveli da je taj deo pijace prljav i da predstavlja ruglo grada", rekao je ovaj prodavac.

Podsećanja radi, nekadašnja

robna pijaca kod Bujkovskog mosta uklonjena je za vreme policijskog časa. Duhoviti sugrađani su primetili da je ovaj scenario neodoljivo podsetio na rušenje u Hercegovačkoj ulici, u beogradskom naselju Savamala, kada su, pod okriljem izborne noći i u, najblaže rečeno, vrlo diskutabilnim okolnostima, nelegalno srušeni privatni objekti.

Prema rečima direktora JKP "Komrad", Zorana Dimitrijevića, koje su prenele Južne vesti (link: <https://www.juznevesti.com/Društvo/Prodavci-nezadovoljni-preseljenjem-robne-pijace-u-Vranju-u-Komradu-kazu-bila-potencijalno-leglo-zaraze.sr.html>), do odluke o uklanjanju robne pijace došlo je zato što je lokacija na kojoj se pijaca nalazila "decenijama unazad potencijalno leglo zaraze".

Marina, prodavačica na Zelenoj pijaci koja se nalazi tik uz novonastali parking, izjavila je za portal KTJS da su manji prihodi nego ranije i da se teško snalazi. Ljudi se plaše, ne izlaze zbog guzvi i potencijalno velikog broja ljudi na malom prostoru.

"Najmanje posla je bilo kad su zatvorene pijace, mislim da su dve nedelje bile zatvorene. I

tokom policijskog časa isto loše: nema prihoda, ne možeš da prodaš. Ne znamo šta ćemo za jesen. Očekujemo robu u džakovima. Nemam gde da smestim 10 ili 20 džakova paprike, tezga je mala. A mesečni zakup za tezgu, 4.800 dinara, redovno plaćam", komentariše prodavačica Marina neizvesnu budućnost.

Advokat Igor Zlatković rekao je da se njegovi klijenti, preduzetnici i mali privatnici koje zastupa u nekim postupcima, žale, jer je kod svih primetan pad prodaje u pružanju usluga, prisutan u svim zanimanjima.

Zlatković ističe da sudovi odlažu ročišta. A kad se ne drže suđenja, advokat ne može ni da naplati svoje usluge.

"Ne zbog stranaka, nego mala je sudnica. Sad u principu sudovi rade, ali kad dođu dva ili tri advokata, unutra pride i sudija, zapisničar, dva svedoka, veštak, još neki učesnici postupka; to je sedam do 10 ljudi u sudnici koja je manja od moje kancelarije. Neizvodljivo. Figurira neka odluka, ili zaključak, Vrhovnog suda i Visokog saveta sudstva da više od pet osoba ne sme biti u sudnici", rekao je Zlatković.

Dodao je da je u advokaturi bitna

i dužina bavljenja poslom, imajući u vidu da je potrebno izvesno vreme da se ti predmeti završe. Shodno tome, teška situacija je bila i pre nastupanja korone, jer je velika konkurencija među vranjskim advokatima. Usled teške ekonomske situacije i nemogućnosti ljudi da plaćaju usluge advokata odmah – dodaje Zlatković koji se ovim poslom bavi preko 12 godina – sve je dovedeno do momenta da u većini predmeta advokati naplaćuju svoje usluge nakon dobijenog spora od one strane koja taj spor izgubi.

"Što su mlađi advokati početnici, utoliko je teže da opstanu u trenutnoj situaciji. Jer i od tih nekoliko predmeta koje vrte, kad se ne drže suđenja, a nemaju predmete koji su stari – nemaju zaradu. A porez mora da se plati jer ide kamata. Sad su nešto odlagali do, čini mi se, decembra, ali, opet, to će jednom morati da se plati", zaključio je Zlatković.

Istakao je da su od ekonomskih posledica koronavirusa najviše stradali ljudi koji drže ugostiteljske objekte i koji se bave prodajom pića i hrane, jer su te usluge "maltene potuno stale".

"Takođe frizerski saloni, naročito ženski, kozmetički saloni i slične

usluge gde su prestali da odlaze ljudi koji su bili redovni klijenti. Veliki broj vlasnika tih objekata razmišlja da zatvara svoje radnjice. Nemoguće je sa toliko smanjenim brojem mušterija izmiriti dažbine koje je potrebno uplaćivati državi, i ostale rashode, i uz to ponešto zaraditi. Ljudi su u konstantnom 'minusu' i maltene je u pitanje dovedena njihova egzistencija", pesimista je Zlatković po pitanju opstanaka manjih preduzetnika.

A opstanak piljare "Rajsko voće" – tvrde njene vlasnice – i te kako je bio doveden u pitanje. Najpre promenama lokacije, što je bilo pre pandemije, ali ne njihovom voljom, a onda i za vreme policijskog časa, pre nekoliko meseci, odlukom da ispred piljara ne može biti izložena roba.

Jedna od vlasnica piljare, Jelena Simonović, rekla je da im je tokom policijskog časa bilo olakšano poslovanje jer su svi znali radno vreme, držali su distancu, nosili maske i rukavice.

"Roba – voće i povrće – je bila napolju što je znatno olakšalo i nama, prodavcima, dok je ostala roba, kao što je rifuzna, bila izložena unutra, u piljari. Problem je nastao onda kad nam je, u međuvremenu, zabranjeno

da roba bude napolju. Meni je taj prostor ispred lokala izložbeni prostor, a ulica je prometna. Sa druge strane, klimu ne smem da uključim a roba je kvarljiva, baca se, kalira i voće i povrće. Rok ima i roba koja je izložena u radnji", rekla je Simonović.

Istakla je da ne razume zbog čega postoji razlika između supermarketa i prehrambenih prodavnica, u kojima takođe ima voća i povrća u ponudi a koje svoje proizvode mogu da izlože ispred objekta.

"One mogu da rade sa robom koja je napolju, za razliku od piljara. Ne znam zbog čega je to tako", dodala je Simonović.

Apeluje da bi pažnju trebalo obratiti na manje, porodične radnje kojima je potrebna finansijska pomoć "jer ljudi imaju kredite".

"Plaćamo celokupnu kiriju, računi idu normalno, krediti idu normalno. Mi smo u martu i aprilu malo radili, ali to nije bilo dovoljno da pokrijemo osnovne potrebe. Posle maja je katastrofa. Sve obaveze koje su došle na naplatu su zaostale. Mi smo bili već jednom u gubitku i sve iz početka krenuli. Nastavljamo da se borimo jer su pazari vrlo mali. Nas 'izvlači' ime i to što nas ljudi

znaju. Da je teško – teško je', obrazložila je Simonović.

Koronavirus nas je sve iznenadio, smatra, a kao primer posla na koji je pandemija uticala, u smislu profita, navela je prodavnicu obuće u blizini njihove piljare koja "u toku dana ne proda nijedan par cipela, ili jedan do dva za nedelju dana".

Milena Tasić, Jelenina sestra, takođe vlasnica ove piljare, istakla je da je bila čak i "hapšena", zbog toga što je bila prinuđena da napolje iznese pokvarenu robu.

"Morala sam da iznesem dva-tri džaka krompira, jednu polupraznu kutiju salate i gajbu trulih jabuka; sve je to bilo spremno za bacanje. Prošla je Komunalna policija i uhapsila me. Ja sam 35 dana, tokom vanrednog stanja, bila u kućnom pritvoru, u izolaciji", objasnila je Tasić.

Žali se da se posao "prepolovio", jer – kako objašnjava – dok se jedan kupac razvrće u radnji da odluči šta će da kupi, za to vreme, ljudi koji čekaju ispred da ovaj koji je unutra kupi ono što mu treba i izađe, na kraju odu na pijacu jer ne žele da čekaju.

"Pijace su zatvarali vikendom, radile su od ponedeljka do petka, kao da korona napada samo

vikendom a preko nedelje ne. Nama je sve vreme, kao da smo diskriminisani, bilo zabranjeno izlaganje robe ispred svojih radnji za koje plaćamo zakupnine, komunalne obaveze i kirije. Dozvolili su da pijaca nesmetano radi, da može svako robu da stavi na svoju tezgu, a u blizini svake tezge je nekoliko desetina ljudi. Sa druge strane, ispred radnje kao što je naša ne može da bude izložena roba", rezignirana je Tasić.

Dotakla se je i teme o promeni lokacije njihove piljare, ali i o "upropašćenom" poslu.

"Zapravo nas sklanjaju iz posla, daju rok od dve nedelje i kažu da idemo. Pa kako da idemo? Kuda? Zašto onda taj Grad ne ponudi nešto. Ne idem zato što sam ja napravila grešku, nego me ti izmeštaš jer ti praviš neke planove. Onda mi ponudi nešto, nađi mi lokale gde ja mogu da radim, plaćaću kiriju", rekla je Tasić.

Pojasnila je da je za trgovinu jako bitna lokacija, te da je ponekad dovoljno da vas udalje nekoliko destina metara pa da se to direktno odrazi na poslovanje firme, jer je "ljudima sada daleko da pređu 30 metara, iako su to isti ti ljudi koji su kupovali kod nas

kad smo bili na drugoj lokaciji".

"Naša roba – koja bi ovako bila napolju, na svežem vazduhu – ne može da se ventilira, zabranjena je i klima zbog širenja virusa. Ja otvorim vrata ali to nije dovoljno. Moja se roba skapava iz dana u dan. Ujutru prvo skupim pokvareno, stavim u otpis, pa onda krenem da radim. Štunula sam nekoliko hiljada dinara a još nisam otvorila radnju", rekla je Tasić.

Razmišljali su i o zatvaranju, ali – kako su istakle sestre, vlasnice "Rajskog voća" – ne bi imali od čega da žive.

Na osnovu svega gorepomenutog, moglo bi se zaključiti da mali preduzetnici u Vranju, kako bi se to reklo, "krpe

kraj s krajem" i "žive od danas do sutra". Bar dobar deo njih. Za pohvalu je inicijativa države da paketima pomoći proba da olakša ionako turoban period ljudima koji žive od svojih mini-biznisa, gde razliku pravi čak i to da li će im u radnju danas ući petoro ili desetero mušterija.

Neki od poslodavaca, lokalnih velmoža, kako su redom potvrđivali sagovornici portala KTJS, vode se logikom da svaka para, još ako je tuđa, najviše prija vlastitom džepu.

Stigao nam je koronavirus, a za sobom u amanet lokalnim preduzetnicima ostavio zaostale kirije, račune za struju, vodu i asepsol.

Dušan PEŠIĆ

Tekst "Ekonomске posledice koronavirusa na male privrednike u Vranju – Veliki gubici", autora Dušana Pešića, objavljen je na portalu KTJS, 17. septembra 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalnu KTJS**

RAZVOJNO SAVETOVALIŠTE U VRANJU OTVORENO I ZA VREME PANDEMIJE, ALI DECA SA POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU NE MOGU DA DOBIJU TERAPIJU

Razvojno savetovalište – u kojem deca sa invaliditetom mogu da dobiju terapiju i stručnu pomoć, a koje je deo Dečjeg dispanzera za zdravstvenu zaštitu predškolske dece pri Domu zdravlja Zdravstvenog centra Vranje – tokom vanrednog stanja, uzrokovanog pandemijom koronavirusa, "radi", zaposleni su svakog dana na svom radnom mestu, ali decu, kako su portalu Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS) preneli roditelji koji su nam se obratili, "ne primaju i ne zakazuju termine za terapije". Načelnik Razvojnog savetovališta, Nenad Mladenović, nije odgovarao na pozive i poruku novinara.

Vrata Razvojnog savetovališta su otvorena, čemu u izjavi za portal KTJS svedoči i majka koja četiri godine tu dovodi svoje dete na terapije logopeda, defektologa i surdologa, ali deca sa

poteškoćama u razvoju ne mogu da dobiju terapije koje bi im koristile.

"Baš kao ni nekoliko prethodnih puta, ni u četvrtak, 9. aprila, osim zaposlenih, nikog nije bilo u Razvojnom savetovalištu, ni roditelja ni dece. Ali su vrata bila otvorena. Za decu sa poteškoćama u razvoju terapije su jedini način da preguraju ovaj period, nemojmo to da zaboravimo", rekla je majka koja je želela da ostane anonimna.

Ona je dodala da bi sve bilo u redu kad se roditeljima ne bi davala "lažna nada" i slala pogrešna poruka, te istakla da bi majke i očevi dece sa invaliditetom voleli da znaju "na čemu su".

"Ako već Razvojno savetovalište ne funkcioniše, zbog čega na vratima ne piše da 'ne radi', kako se roditelji ne bi dovodili u zabludu? Oni kažu da bi samo

hteli da znaju da li svoju decu da uopšte dovode na terapije i preglede. Vrata stalno otvorena, pa se ponadaju očevi i majke. I mi plaćamo zdravstveni sistem ove zemlje. Samo neka nas obaveste da je zatvoreno, poštovaćemo tu odluku", istakla je ova majka.

Postavlja pitanje čemu onda služi Razvojno savetovalište, s obzirom da se "troškovi prave, a decu ne primaju".

"Zavisno od stepena invaliditeta, neka mogu i da dignu ruku na sebe, kad se uznemire i počnu da se samopovređuju, jer nisu navikla da su stalno u zatvorenom prostoru.

Poremećena im je rutina koja im je najbitnija, iako ljudima koji u porodici ili među prijateljima nemaju dete sa poteškoćama u razvoju to ne izgleda kao veliki problem. Zato su ove terapije važne", rekla je majka iz Vranja.

Portal KTJS želeo je da informacije o funkcionisanju Razvojnog savetovališta u vreme pandemije sazna i od prvog čoveka ovog odeljenja, pedijatra Nenada Mladenovića, ali se načelnik nije javljao novinaru na pozive i nije odgovorio na SMS poruku.

Mladenović je, osim što bi

razrešio dilemu nastalu usled nemogućnosti da deca dobijaju terapije uprkos otvorenim vratima za pacijente i svakodnevnom prisustvu zaposlenih na njihovom radnom mestu, mogao da govori i o racionalnom korišćenju raspoloživog kadra, odnosno ljudskih resursa u Razvojnom savetovalištu.

Može se razmatrati da – bar neki od njih – budu raspoređeni da pomažu u lečenju ljudi od koronavirusa, ukoliko im već ne dolaze pacijenati i nemaju posla na odeljenju na kojem rade. I scenario sa prinudnim odmorom takođe nije bez osnova, kako posla za zaposlene u Razvojom savetovalištu, očito, nema pa, rekli bi građani i građanke koji racionalno rezonuju, bez razloga dolaze svakodnevno na posao.

Naročito se ova odluka menadžmenta treba preispitati – o premeštaju u ustanove i privremene bolnice u kojima se leče oboleli od koronavirusa – ukoliko i zaposlenima u Razvojnom savetovalištu od 1. aprila sleduje, kao i svim ostalim zdravstvenim radnicima a shodno odluci Vlade Srbije, uvećanje plata za 10 odsto. Mladenović je i na ovo pitanje

mogao da odgovori. Baš kao i da li u doba pandemije preporučuje vakcinaciju dece.

Možda bi neko mogao da se zapita zbog čega roditelji dece sa poteškoćama u razvoju žele da dovode decu na terapije u Razvojno savetovalište i dok traje pandemija. Pride postoje preporuke Vlade koje su preventivne, a ima i restriktivnih, koje ograničavaju kretanje. Možda "običan" građanin smatra da bi roditelji dece sa smetnjama u razvoju mogli "da se strpe" i sačekaju da pandemija prođe, i da ne moraju svoju decu da dovode "baš i dok pandemija traje".

Roditelj koji se obratio portalu KTJS objasnio je suštinsku važnost i neophodnost terapija stručnih lica iz Razvojnog savetovališta.

"Jedan od zaposlenih rekao mi je da dosta tih vežbi i rutina – koje bi trebalo da oni sprovode sa decom, ta stručna lica koja za pomenuti posao primaju platu poreskih obveznika – ja mogu sam da sprovedem sa svojim detetom, jer sam, zato što me je muka naterala, morao da naučim. Sve i da ja mogu, šta da rade ostali roditelji kojima su te terapije jedina nada za napredak

njihove dece, i koji ne mogu da budu logopedi ili defektolozi svojim mališanima", istakao je ovaj roditelj za portal KTJS.

O pravilnoj brizi i odnosu društva i države, kao i neophodnosti odstupanja od pravila policijskog časa prema osobama sa smetnjama u razvoju u periodu pandemije koronavirusa, pored roditelja koji su nam se obratili, govorio je i Nemanja Rujević, novinar Dojče vellea i dopisnik nedeljnika Vreme iz Bona u Nemačkoj.

Rujević je, zajedno sa glavnim urednicima Nedeljnika i NIN-a, Veljkom Lalićem i Milanom Čulibrkom, 12. aprila bio gost emisije "Utišak nedelje" koju na TV Nova S vodi Olja Bečković (link: <https://www.youtube.com/watch?v=HgTlFrLlj8E#action=share>).

On je – govoreći o policijskom času koji je na snazi u Srbiji, što "ne podržava" i smatra da "nema svrhe nabiti Srbe u stanove i zabraniti im da šetaju sami", rizikujući kod građana pojavu "depresivne samoće koja će takođe imati ogroman bilans žrtava" – izrazio zabrinutost za stare, usamljene ljude koji pate od depresije i anksioznosti, kao i za osobe sa poteškoćama u razvoju.

"Ne znam da li iko misli na decu i ljude sa autizmom, koji ne mogu da razumeju zašto ne mogu da odu napolje kada su na to navikli", rekao je Rujević.

Upravo je to problem za koji osobe sa poteškoćama u razvoju nemaju rešenje, objašnjavaju roditelji dece sa nekim vidom invaliditeta, jer im je poremećena rutina koja im znači sve. Zato roditelji apeluju na nadležne koji donose odluke koje se tiču restrikcije kretanja, da se prema osobama sa invaliditetom mora postupati "s izuzetkom od pravila" koja se donesu.

Da ova potreba za pridržavanjem rutina osoba sa invaliditetom i neophodnim dnevnim šetnjama, te destruktivnog uticaja usled njihovog nesprovođenja, nije samo hir tih ljudi ili želja da na njih bude usmerena pažnja – već realna i nasušna potreba – govori i ekspertkinja Ujedinjenih nacija (UN) za ljudska prava i specijalna izveštavateljka UN-a za prava osoba s invaliditetom, Katalina Devandas, a prenosi Portal o invalidnosti u tekstu objavljenom 20. marta (link: <http://portaloinvalidnosti.net/2020/03/covid-19-ko-stiti-osobe-s-invaliditetom>).

Roditelji kažu da su vrata
Razvojnog savetovališta
otvorena

Foto: KTJS/Dušan Pešić

"Osobe s invaliditetom osećaju se izostavljenima. Mere poput socijalne distance i samoizolacije nemoguće su za one koji se oslanjaju na podršku drugih prilikom ishrane, oblačenja i kupanja", rekla je Kavandas.

Ona je istakla da je malo toga urađeno da bi se osobama s invaliditetom pružile neophodne smernice i podrška tokom pandemije koronavirusa, iako su mnogi od njih deo visokorizične grupe.

"Podrška je osnova njihovog preživljavanja i države moraju preduzeti dodatne mere socijalne zaštite kako bi garantovale kontinuiranu i bezbednu podršku za vreme krize", rekla je Kavandas a preneo Portal o invalidnosti.

Kavandas je rekla da bi ograničenja koja se tiču osoba sa invaliditetom "trebalo da budu usko prilagođena", te da "ograničavanje kontakta sa bližnjima ostavlja osobe s invaliditetom potpuno nezaštićenim od bilo kakvog oblika zlostavljanja ili zanemarivanja u institucijama".

"Apelujem na države da ustanove jasne protokole hitnih mera u javnom zdravlju, kako bi se

osiguralo da, u situacijama oskudnih medicinskih resursa, pristup zdravstvenoj nezi, uključujući i mere za spasavanje života, ne bude diskriminatoran prema osobama s invaliditetom", objasnila je ekspertkinja UN-a.

Ona je naglasila da mnoge osobe s invaliditetom zavise od usluga koje su obustavljene, a možda nemaju dovoljno novca za zalihe hrane i lekova, niti mogu da priušte kućnu dostavu koja dodatno košta.

Vratimo se, ipak, Razvojnog savetovalištu u Vranju i situaciji koja se dogodila u poslednjih desetak dana, a tiče se donacije maski za decu. Svakako da je ova inicijativa i više nego pohvalna, da u ovim teškim momentima po čitavo čovečanstvo postoje humani ljudi koji žele da pomognu.

Ovde je možda nastao problem kad su novinaru portala KTJS roditelji dece sa invaliditetom dostavili informaciju da je jedna od sestara, Gorana Lazarević, na svom privatnom Fejsbuk profilu, otvorenom i javnosti dostupnom, postavila obaveštenje o donaciji maski za decu Razvojnog savetovalištu.

Portal KTJS nameravao je da

načelnika Mladenovića pita da li je upoznat s ovim postupkom medicinske sestre, kao i da li je ta objava Gorane Lazarević o donaciji njen zvaničan stav, ili odluka i stav Razvojnog savetovališta. Da li Lazarević ima dozvolu rukovodstva za objavljivanje ovakvih sadržaja? Naši sugrađani ostali su uskraćeni za odgovor.

Opet, sumnju izaziva i postupak ove medicinske sestre, koja je u samo nekoliko dana najpre obrisala svoj privatni profil na Fejsbuku – na kojem je objavila informaciju o donaciji, kako je istakla, "mlade i uspešne privatnice koja ima svoju stranicu" – a potom ga opet aktivirala, nekoliko dana kasnije. U pitanju je stranica "Najlepše za najmlađe".

Ono što je naš portal želeo da upita Goranu Lazarević je kome će pripasti te maske, budući da – podsećanja radi – Razvojno savetovalište ne zakazuje termine i ne prima decu kojoj su potrebne terapije surdologa, logopeda i defektologa, prema rečima razočaranih roditelja.

Javnost bi trebalo da zna da li Gorana Lazarević ima dozvolu rukovodstva – konkretno ljudi koji odlučuju u Razvojnom

savetovalištu – za objavljivanje ovakvih sadržaja. Valjalo bi građanke i građane Vranja upoznati sa brojem maski i kriterijumima koji će biti uzeti u obzir prilikom njihove raspodele.

Još je važnije: da li je ta objava – zapravo – reklama "mlade i uspešne privatnice koja ima svoju stranicu", kao i da li je donatarka uslovila poklanjanje maski time što bi se spomenula njena stranica na Fejsbuku.

"Imam pitanje za sestru koja je podelila informaciju o donaciji maski za decu Razvojnom savetovalištu: Kome dajete maske ako već deca ne dolaze zbog terapija? Na koji način je donacija uručena, i da li vama ili Razvojnom savetovalištu?", pita odgovorne roditelj koji se obratio portalu KTJS.

Trebalo je da Vranjancima i Vranjankama Gorana Lazarević objasni razloge kopernikanskog obrta u svom ponašanju, te brisanju svog profila na popularnoj društvenoj mreži, potom i reaktiviranju istog naloga.

Ni Gorana Lazarević, kao ni Nenad Mladenović, nije želela da odgovori najpre na pozive i SMS poruku novinara, posledično i na

pitanja, i reši moguće nedoumice o kojima se govori u tekstu.

Roditelji, kako su istakli, žele samo da znaju sudbinu svoje dece koja su korisnici usluga stručnih lica zaposlenih u Razvojnom savetovalištu pri Domu zdravlja u Vranju. Žele da im neko jasno i glasno kaže da ne dovode decu na terapije, a ne da "žive u iluzijama"; a oni će – voljno ili ne – prihvatiti svaku odluku.

Neophodno je da sada, kada je najpotrebnije, svi zdravstveni radnici pruže podršku svojim kolegama u prvim linijama fronta – kako vole da kažu predstavnici vlasti pri svakodnevnim konferencijama

za medije, sugerišući na nemerljiv doprinos i žrtvu koju podnose lekari, medicinske sestre i ostali zaposleni pri domovima zdravlja, bolnicama i drugim ustanovama u kojima se leče oboleli.

A onda, da i svi mi pokušamo da olakšamo ljudima koji se bore da nam sačuvaju živote. Najmanje što možemo da uradimo – opet voljno ili ne – je da im se zahvalimo poštujući propisane mere Vlade Srbije. Sigurno će im to više značiti od aplauza.

Dušan PEŠIĆ

Tekst "Razvojno savetovalište u Vranju otvoreno i za vreme pandemije, ali deca sa poteškoćama u razvoju ne mogu da dobiju terapiju", autora Dušana Pešića, objavljen je na portalu KTJS, 16. aprila 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portal KTJS**

KAD TRUBA UTIHNJE – POSLEDICE PANDEMIJE COVID-19 NA ROMSKO STANOVNIŠTVO U SELU PAVLOVAC U OPŠTINI VRANJE

Ovih dana mediji bliski vlasti u Srbiji svakodnevno izveštavaju o najavi trećeg talasa korona virusa, sa kojim smo se prvi put susreli marta meseca ove godine. Tada je proglašeno vanredno stanje i uveden policijski čas. Odgovori na pitanje da li su baš svi registrovani oboleli od COVID-19 i danas izazivaju oprečna mišljenja, pa se zato i spekulise o broju obolelih i preminulih. TV Njuzmaks Adrija objavila je, na osnovu podataka Gradskog zavoda za javno zdravlje u Beogradu, da je u periodu od marta do juna 2020. zabeleženo 210 slučajeva u kojima je u potvrdama o smrti pisalo da je neposredni ili osnovni uzrok COVID-19. Prema zvaničnim podacima, do 29. septembra u Srbiji je od posledica virusa korona preminulo 749 ljudi.

Od marta 2020. Godine, u Republici Srbiji državni organi počeli su sa sprovođenjem mera koje se odnose na sprečavanje i

zaštitu od zaraze virusom COVID-19. Pandemija je značajno uticala na okolnosti u zemlji, a promene koje su usledile zbog novonastale situacije proizvele su dodatani pritisak na već težak položaj ranjivih i marginalizovanih društvenih grupa u Srbiji.

Romski centar za demokratiju (RCD) iz Bujanovca sproveo je ispitivanje stavova građana kako bi se utvrdile potrebe romskih domaćinstava na području juga Srbije, u kontekstu novonastale situacije – epidemije prouzrokovane pojavom i delovanjem virusa COVID-19. Istraživanje je obavljeno u romskim domaćinstvima na području grada Vranja, opštini Bujanovac, u selu Pavlovac.

Selo Pavlovac udaljeno je od Vranja oko 10 kilometara. Prema popisu iz 2011. godine, u njemu živi 603 građana, od kojih je 304 muškarca i 299 žena. Republički zavod za statistiku objavio je da prema nacionalnoj pripadnosti,

Srbi čine 56 odsto stanovništva ili 337 osoba, a Romi 44 procenta ili 226 ljudi.

Smatra se da Romi čine većinsko stanovništvo, ali se u septembru 2011, kada je obavljen popis, dobar deo njih nalazio na sezonskim poslovima u Vojvodini ili u inostranstvu: Nemačkoj, Švedskoj i drugim evropskim zemljama.

Evidentno je, međutim smanjenje stanovništva u odnosu na popis iz 2002. godine, kada je ukupan broj stanovnika iznosio 878 ljudi, od kojih je bilo 497 Srba, 380 Roma i jedan pripadnik makedonske nacionalnosti. Ukupan broj domaćinstava prema popisu iz 2011. godine je 150. I ovde postoji značajno smanjenje broja domaćinstava u odnosu na 2002. godinu, kada je popisano 218 domaćinstava, 110 srpskih i 108 romskih. Imajući u vidu izražena migraciona

kretanja kod Roma, verovatnoća je da srpskih domaćinstava ima između 80 i 90, a romskih između 60 i 70. Popisne liste za domaćinstva ne sadrže odrednicu o nacionalnoj pripadnosti, te se stoga i ovaj podatak uzima kao procenjen.

Tokom ispitivanja stavova o korona virusu i njenim posledicama u 40 domaćinstava u Pavlovcu, u selu se jedino zvuk trube nije čuo, uprkos tome što u gotovo svakom domaćinstvu postoje veterani i njihovi naslednici koji su odrastali uz "Pavlovački čoček", "Aca čoček" i još bezbroj kompozicija duvačkog orkestra Jovice Ajdarevića. Nisu se čule ni trube duvačkog orkestra Fabijana Demirovića. Svako ko je sposoban, obreo se u Čačku i Arilju u berbu maline kako bi zaradio za život. COVID-19 ostavio je i ostavlja neprocenjive

Pavlovac uoči
trećeg talasa COVID-19

Foto: Privatna arhiva

posledice na život Roma u Pavlovcu, s obzirom da prema podacima RCD, 21 procenat ih ima završenu osnovnu i srednju školu. Dakle, osim što sviraju u duvačkim orkestrima, nisu zaposleni. Odlaze u nadnicu, ali je i to nedovoljno, pa pazare samo osnovne životne namirnice. Mesečni prihodi po domaćinstvu iznose od 100 do 200 evra, a reč je o socijalnim davanjima, pre svega dečjem dodatku.

Doajen trube Jovica Ajdarević iz Pavlovca, trenutno je sa porodicom i članovima ovog duvačkog orkestra u Čelarevu u Banatu, gde za 1.000 dinara dnevno bere jabuke:

"Mislim da je došlo vreme da se od trube oprostim. Ni sanjao nisam da ću na ovakav način da završim svoju karijeru. Uprkos svemu, truba je obeležila moj život. Često sanjam kako sviram, jer sam jedino uz trubu slobodan, pun planova, ispunjen. Ostale su nagrade, valjda će to neko znati da ceni", kaže Ajdarević.

Inače, njegov duvački orkestar proglašen je 1984. godine za najbolji orkestar u Guči na Saboru trubača. Četiri godine kasnije, duvački orkestar Jovice Ajdarevića iz Pavlovca takođe je proglašen za najbolji orkestar u

Guči. Godinu dana kasnije, 1989, Ajdareviću je pripala Prva truba Dragačeva, a 1995. proglašen je za Majstora trube:

"Nije me sramota što sam sa porodicom u Čelarevu, gde berem jabuke. Život je to. Do juče sam svirao i bio priznat muzičar, mogao sam da živim u Holandiji, da budem bogat čovek, ali sam lokal-patriota. Volim svoj Pavlovac i nadam se da ću čuti mlade kako sviraju trubu", priča Ajdarević.

Ismet Kurtić iz romske zajednice u Pavlovcu kaže za portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS) da je pandemija izazvana COVID-19 "donela" sa sobom i druge probleme osim besparice.

"S jedne strane, nemamo novac ni za hleb, a računi, koje ne možemo da platimo, stižu na naplatu. Tako smo dobili opomene iz JKP 'Komrad' da će nam, ukoliko ne platimo račune za smeće, na vrata zakucati izvršitelji. To je žalosno, jer u selu nema ni jednog kontejnera gde bismo mogli da bacamo smeće", revoltiran je Kurtić.

U Pavlovcu je ovih dana mirno. Ljudi koji nisu otišli u Banat okupljaju se oko maloprodajnog objekta "Belo jagnje 1", vlasnika

Zvonka Alijevića (SPS), odbornika Skupštine grada Vranja u prethodnom sazivu:

"Posledice COVID-19 su velike i u mom objektu. Do pre pandemije imao sam dnevni pazar i do 15.000 dinara. Sada je znatno manji i iznosi oko 3.000. Ljudi nemaju novac, kupuju samo osnovne životne namirnice", kaže Alijević.

Kada je reč o podršci države, meštani Pavlovca su jedino zahvalni što su sva punoletna lica dobila po 100 evra pomoći. Zabrinjavajuća je međutim činjenica da deca školskog uzrasta nisu mogla kompletno da prate onlajn nastavu jer im roditelji nisu plaćali internet, pa nisu mogli da koriste mobilne telefone preko kojih se inače šalju

urađeni domaći zadaci.

Stanovnici sela Pavlovac spas vide u ponovnom angažovanju u duvačkim orkestrima. To je jednostavno njihov život, njihov svet i san. Nada da će se ponovo čuti zvuci trube i goča nestala je ovih dana, kada svakodnevno čujemo mišljenja stručnog Kriznog štaba da će doći do trećeg talasa korona virusa. Od trube se može živeti, ali od nadničenja, teško.

Za kraj ove priče o Romima iz Pavlovca uklapa se misao narodnog muzičara Krstivoja Subotića:

"Truba je Srbinu i rados' i žalos'. Ona ga vodi na veselje, a ispraća ga kad umre".

Slavica CVETKOVIĆ

Tekst "Kad truba utihne – posledice pandemije COVID-19 na romsko stanovništvo u selu Pavlovac u opštini Vranje", autorke Slavice Cvetković, objavljen je na portalu KTJS, 15. oktobra 2020. godine

**Skenirajte QR code i
pročitajte tekst u
elektronskoj verziji na
portalju KTJS**

IN MEMORIAM: SLAVICA CVETKOVIĆ (1967–2020)

Slavica Cvetković, novinarka iz Vranja, preminula je u petak, 23. oktobra 2020. godine u rodnom gradu, u 52. godini života.

Rođena je u Vranju 1967. godine, a studirala na Fakultetu političkih nauka (FPN) u Beogradu, na smeru Socijalni rad i socijalna politika.

Radila je u Radio Vranju od 1992. godine.

Za 23 godine profesionalnog angažmana u Radio-televiziji Vranje (RTV), potpisala je više od 700 autorskih emisija, radijskih i televizijskih. Radi se o serijalu emisija "Art prizma", "Karijere", "Čajanka u pet" i "Paleta vranjskih boja".

Izveštavala je tokom NATO bombardovanja 1999, kao i 2000. godine iz Kopnene zone bezbednosti.

Godine 2002. osvojila je drugo mesto na Festivalu udruženih radio i TV stanica Srbije za emisiju "Antikvar minulih vremena".

Od decembra 2015. do oktobra 2016. godine realizovala je projekat "Kutak za kulturni trenutak" na TV Info puls.

Od aprila 2016. do septembra 2017. godine radila je za nedeljnik "Vranjske", a pisala je pritom i za istoimeni portal.

Nakon gašenja nedeljnika "Vranjske", realizovala je serijal emisija iz kulture na TV Vranjska plus.

Autor je monografije "Reči lete, zapisano ostaje".

Završila je i Norveško-dansku školu novinarstva, a pohađala je i treninge BBC-ja.

Od januara 2019. godine pisala je za portal Koalicija za transparentnost juga Srbije (KTJS).

Iza sebe ostavila je sina i ćerku.

Za izdavača

**Romski centar za demokratiju Bujanovac (RCD)
Kosovska 19/5 Bujanovac
Partizanska 9 Vranje**

Za izdavača

**Ivana Stošić, Predsednica UO RCD
Dragoljub Stevanović, Direktor RCD**

Autor: Dušan Pešić

Dizajn i prelom: Nenad Ristić

Štampa: SCHMÖKER STUDIO

